dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Yeni Dizi ★ Sayı : 12 ★ Cilt : 8 ★ Mart 1962 ★ 1,5 Lira

BİR ÖÇ DAVASI

Senato'da Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşülürken, Fakir Baykurt'a ve romanı «Yılanların Öcü» ne ağır saldırılar yapıldı. Herşeyden önce; dokunulmazlığın kalkanı arkasına geçip, dokunulmazlığın arkasına geçip, dokunulmazlığı olmıyan genç bir yazara bunca yüklenmenin nasıl açıklanabileceği meraka değer.. Seçilerek gelen kimselerin, seçen du rumunda olanlara istediklerini söyliyebilmeleri eşitliğe sığmaz.. Dokunulmazlığı yanlış anlamanın bir sonucudur bu..

Bu yanlış anlama, ya da fırsattan bu biçimde yaralanma karşısında yapılacak ihçbir şey yoktur.. Fakir Baykurt da başına dolu gibi yağan hakaretlerin önünde bir iki anlamlı söz söylemekle yetinmiştir. Ya da zaten bunun dışında bir davranışa yaradılışı, yazarlığı, düşünce insanı olması engeldir.

Senatodaki davranışı, 27 Mayıs öncesine bağlanması da kaabildir. Ama, bunu ileriye sürmek neye yarar? En iyisi, bu taşkınlığın sonu nereye varacaktır diyerek beklemek gerekir.

Burada, sayın İnönü'nün «düşünce özgürlüğü» muştusunun nerede kaldığını düşünmeden geri kalamıyacağız.. Bir yazar roman yazmış, romanı basılmış; devrin politikacıları bundan hoşlanmamışlar, yazarı mağdur etmişler. İhtilâl olmuş, yazar mağdurluktan kurtulmuş.. Eseri de birtakım süzgeçlerden geçmiş.. Satılmasında bir sakınca görülmemiş.. Bir rejisör romanı almış, bundan bir oyun çıkarmış.. Oyun sahneye konmadan (oyunla roman arasında büyük değişiklikler de olduğu kuşkusuzdur). Cumhuriyet Senatosu'nda büyük bir gürültü kopuyor.. Türkiye'de roman yazmak, yayınlamak, polisin süzgecinden geçtikten sonra satılmasına devam edilmesi olağan işlerdendir. Bir sanat eserinin değerini eleştirmeciler biçer.. Eseri onlar mahkûm eder, genel oy yere vurursa vurur.. Senatör eğer eleştirmeci ise, eser için yazı yazar, ya da konuşma düzenler.. Eleştirmeci değilse bu konuda söyliyeceği söz yoktur. Bundan ötesi bir sınırın ötesine geçmek demektir.. Bir ülkede bir sanat eserinin kaderine Senato üyeleri egemen olmaya kalkarlarsa o ülkede en basit anlamında düşünce ve sanat özgürlüğü yok demektir. Senato gibi yüksek bir organda bir Türk yazarı için ağıza alınmaz söz-

(Arkada)

Uzun Şiir - Kısa Şiir

Melih Cevdet ANDAY

Geçende bir ozan arkadaşım, yeni yazdığı dört beş dizelik güzel bir şiirini okudu bana; o şiir üzerine konuşurken, uzun şiir-kısa şiir konusuna değindik. Şunu merak ediyorum ben : Arkadaşımın, o dört beş dize ile verdiği, vermek istediğinin tümü miydi? Başka bir deyişle, onu bu dört beş dizeyi yazmağa iten düşünce daha da geliştirilmiye elverişli değil miydi? Bir ozan, niçin kimi zaman düşünlerinin ardına takılıp gidebildiğince gidiyordu da, kimi zaman az sözle yetiniyordu? Konuların (salt anlaşma kolaylığı sağlamak için kullandığım bu sözcükten ötürü bağışlanmamı dilerim, yoksa konulu şiir değildir sorunumuz.) Geliştirilmiye elverişli olanı, olmıyanı mı vardı ve bunlar ne yoldan ayırd edilebilirdi? Konuşmamızın sonunda anlaşıldı ki, o ozan tanıdığım, sadece çok vakti olmadığı için kısa kesmiş, dört beş dize ile yetinmişti. Demek kısa şiirler, vakitsizlikten ötürü kısa şiirdiler. Bunun gibi tembellikten ötürü, yorgunluğuna katlanmamaktan ötürü geliştirilmeden bırakılmış şiirler bulunduğunu da düşünebiliriz. Bütün bunların dışında kısa şiiri, salt kısa şiir için yazmak diye anlatabileceğimiz bir tutum da vardır ki, bu tutum, «şiir kısa olur!» savını içinde taşımaktadır.

Geçende Nermin Menemencioğlu ile Cevdet Kudret arasında, uzun şiir-kısa şiir konusunda bir yazışma geçti; sanırım «kısa şiir olmaz» savına karşı Cevdet Kudret, Hayyam'ın dörtlüklerini örnek getiriyordu. Demek ortada, şiir kısa olmalı, uzun olmalı gibi iki karşıt

(Arkada)

görüş var. Ama bu iki görüşün niçin karşıt oldukları, başka bir deyişle, bugün bizim kısa şiirleri uzun şiirlere, ya da uzun şiirleri kısa şiirlere yeğlememizin ne gibi nedenlere dayandığı sorusu kolay kolay çözülemez. Uzun bir şiiri, kısa bir şiir gibi sevmemize hiç bir engel yoktur. Ama daha ileri gidersek, «Uzun şiir nedir, kısa şiir nedir?» sorusunu sormak gerekir; kaç dizeye kadar kısa şiirdir de kaçıncı dizeden sonra uzun şiir başlar? İşte bu soruyu karşılamadan konuyu aydınlatamayız, sanırım.

Edgar Allan Poe, 31 Ağustos 1850 de yayımlanan, **From the poetic principle** adlı yazısının bir yerinde şöyle diyor : «Şu kanıya vardım ki, uzun şiir diye bir şey yoktur. **Uzun şiir** sözünün sadece apaçık bir çelişki olduğunu ileri sürüyorum.»

Uzun şiire karşı ilk baş kaldıran Edgar Allan Poe'dur, diye düşünmekte, büyük bir yanlışlık olmasa gerektir. Başka bir deyişle, kısa şiiri, yeni bir şiir anlayışı olarak ortaya süren çağdaş şiirdir ve onun babası sayılan da Edgar Allan Poe'dur. Ancak Poe'nun, sözgelişi **Raven** şiiri 108 dizeliktir. Şimdi 108 dizelik bir şiiri kısa şiir mi sayacağız, uzun şiir mi?

Burada yapılacak ilk iş, konuyu dize sayısına bağlı görmekten kurtulmak olmalıdır, sanıyorum. Çağdaş şiir anlayışı, şiirden öyküyü atmak amacından doğmuştur, denebilir; bu ise sözgelişi, Homeros'un, Dante'nin, Fransız klâsik ozanlarının ve bir anlamda romantik ozanların şiir anlayışına karşı çıkmak demektir. Gerçekten de, Homeros'u alırsak, o iki büyük koçaklamanın onca uzun olması, bütün ayrıntıları ile bir savaşı ve bir deniz yolculuğunu anlatmasından, giderek bir parçayı önce ozanın, sonra kişilerden birinin diliyle, daha sonra da başka bir kişinin diliyle olmak üzere bir kaç kez anlatmasındandır. Öyküyü, tarihi, dini, ansiklopedik bilgileri çıkarıp atınca, yeni şiir ister istemez, eski şiire bakınca kısa olacaktır.

Bu açıdan bugün uzun şiir-kısa şiir tartışması, bana gelir ki, baştan başa gereksizdir. O tartışma, yeni şiirin, çağdaş şiirin ortaya çıkışı sırasında, yüz yıl önce gerekliydi. Bugün kısa şiir sözünden, beş altı dize içinde dönüp durmağı anlamak, bu bakımdan, sadece yanlış olmakla kalmaz, bir şiirin geliştirilmesine, bu yoldan görütlemeye de karşı durmak olur, vakit darlığından ya da değil, tembelliği yerleştirir, fantaziyi, nükteye indirir ve ozanlığı kolay göstererek şiirin eğitimsel yanını çürütür.

---

ler söylenirse o ülkede kişisel güvenlik de yok demektir. Hele Türkiye gibi Meclislerden çıkan her sözün henüz yasa sayıldığı bir memlekette bir genç yazarın «mahkûm edilmesi» tehlikelidir.

Yeni bir Anayasa ile ise yeniden başladığımız bir devrede, sanatçıya karşı girişilen bu kasıtlı davranışı, şimdilik sadece acemiliğimizin, demokrasiyi iyi anlıyamamış olmamızın bir belgesi olarak anlamak ve saklamak gerekiyor...

Bir sorun daha var. Gericiler, yeni yazın kuşağını durmadan komünistlikle suçlamaktalar.. «Yılanların Öcü» için söyliyebildikleri de bunun ötesine geçmiyor.. Ancak, bugünkü Türk yazınından yeni kuşağın eserlerini çıkarır atarsak geriye ne kalır? Milliyetçi diye öne sürdükleri gerçekte gerici yazarların roman, öykü, şiir, deneme, eleştirme diye ortaya çıkaracakları eserler var mı? Hangisi, hangi dile çevrilmiş, hangisinin yazarı ad yapmış, ün salmış? Böyle bir olaydan henüz kimsenin haberi yoktur. Bugünkü Türk yazınının gidişi ortadadır. Bu yazından geriye dönülemez.. Bu yazın, Tanzimat'la başlıyan yenileşme hareketinin son halkasıdır. Üstelik, deneme çağını çoktan aşarak kendini bulmuştur. Dünyaca da tanınmıştır. Artık, bu yazın üzerine acayip lâflar etmenin hiçbir anlamı yoktur. Adamı gülünç eder bu çeşit aykırı çabalar.. (DOST)

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : **Salim ŞENGİL**

Yeni dizi

Sayı : 12 Cilt : 8 - Mart 1962

Yazı İşleri Sorumlusu :

N. ŞENGİL

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - **ANKARA**

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.
» » 1 » 1.250 TL.
İç » 1 » 1.000 TL.
Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

Nusret HIZIR

Bir Hıristiyan Varoluşçu GABRIEL MARCEL(x)

ugün yaşamakta olan Gabriel Marcel'i felsefeye yönelten, okul ile ölüm olayı olmuştur.. Ailesinin tek çocuğu olan G. Marcel, kardeş ve arkadaş dostluğuna susamıştı. Nesneler üstüne bilgi veren okulda, asıl **insana** kapıların kapalı olduğunu görüyordu. İnsanlarla tam anlamda somut bir ilgi isteğinin böylece içinde kalması, onu piyes yazarlığına götürmüş, öte yandan da Tanrıya yaklaştırmıştır.

Gabriel Marcel anasını dört yaşında iken kaybetmişti. Daha çocukluk çağında, ölüm sorunu onun bu gibi listelerin, insanın varoluşu Birinci Cihan Savaşında Kızılhaçta hizmet ederken, savaşta ve hastahanede ölenlerin listesini tutmakla görevlendirilmişti. Daha o zaman, bu gibi listelerin, insanın varoluşu üstünde ne kadar az bir şey bildiğini ve bildirdiğini uzun uzun düşünmüştür. Genç erlerle birlikte mezara giren umutlardan listede ne var? O zaman, «varlığın sırrı» nı bilinebilenin üstünde olduğunu, ölümle herşeyin bitmemiş olduğunu sezmiş, böylece bağlılık (sadakat) düşüncesine varmıştır ki, bu düşünce G. Marcel'in felsefesinde pek büyük bir rol oynamaktadır.

Gabriel Marcel sonra katolik olmuş, yani resmî Hıristiyanlıktan, gerçek Hıristiyanlığa geçmiş ve felsefesini bu yönde geliştirmeye başlamıştır.

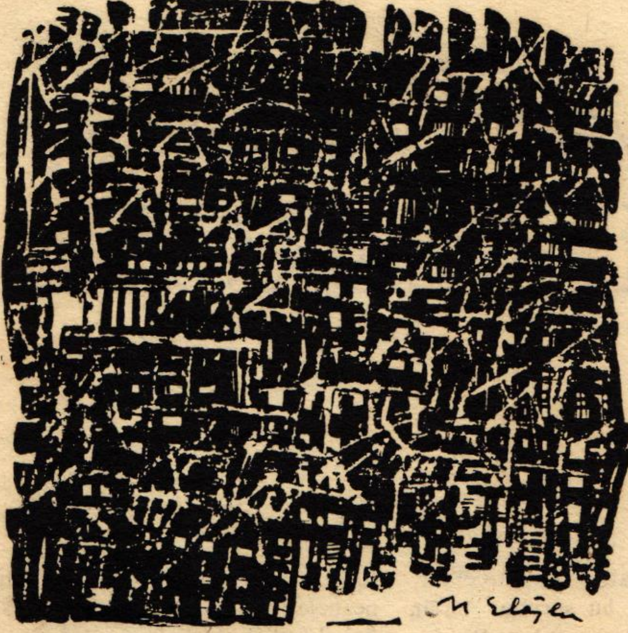
Felsefe tarihinde, «olmak ve sahip olmak (être et avoir) sorununu ilk defa ortaya atan G. Marcel'dir. Daha doğrusu, bu sorunu bütün kaplamı ile inceleyen odur. Bir insanın sahip olduğu ne varsa, örneğin ev, sağlık, iyi yetiler, bilgi, erdem, bütün bu gibi şeyler, onun dışında kalır.. İnsanın bütün bunları kaybetmesi olabilir. Bunları kaybetmek onun için pek acı olabilir. Fakat bundan ötürü, varlığı sona ermiş olmaz. Bizim sahip olduğumuz, bu saydığımız türden şeylerdir, ama ne olduğumuz, (ce que nous sommes), bizim varoluşumuzdur. Varoluş, bilinebilen tanılabilen bir obje değil, ancak doğrudan doğruya yaşanan, araçsız olarak kavranandır. Hayatımızın ödevi, tanılabilen objeleri, gittikçe daha büyük ölçüde varoluşumuza sokmaktır. Bu ise, derin anlamda mal-edinme (s'approprier) ile olur. En ufak örneklerde bile bunu görürüz. Bir çekicin kullanılmasını kendime içten mal-etmekle, çekiç eskisinden daha çok benim olmuş, benim varoluşuma daha çok girmiştir. Bu, kazanılmış her türlü bilgi için doğrudur. İşte, gittikçe ilerliyen bu mal-etme, içine a'malar sonucundadır ki insan insan olur. Çünkü gerçek insan, bir sahip olma değil, bir gözü peklik, bir cesurluluktur; tehlikeyi göze almadır. Kısaca **insan, özgürlükle meydana gelen herşeydir.**

Onun için, Gabriel Marcel'e göre iki türlü düşünüş vardır: Okulun bize öğrettiği düşünüş, şeye, nesneye yönelmiş bir düşünüştür Bu düşünüş genişliğine yayılır. Nesneleri türlü bilimlerde parçalar, ama «varlığın sırrı» nı açığa vuramaz. Bütün nesnelerin temelinde bulunan varlığın kendisi, bir nesne değildir. Onun içindir ki varlık, bilimler için bir problem değildir. Varlık **felsefe**de ele alınması gereken bir sorunötesi (métaproblème) dir.

İkinci düşünüş «refleksif» düşünüştür. Bu, genişliğine yayılmıyan, derine giden bir düşünüştür, ve varolmasının şartı, alçak **gönüllülük**'tür. Alçak gönüllülük bize metafiziğin kapısını açar.

İçten görgü gösteriyor ki varlık, hep **kişilik varlıktır.** Onun için de varlığı hiçbir zaman bir nesne gibi kavrıyamayız; yalnız bir **sen** ile canlı bir karşılaşmada ondan **pay-alabiliriz.** Böylece Gabriel Marcel'e göre **ben,** ancak bir **sen** ile canlı olarak bağlı oldukça, **vardır.** Bir insan, kendini başka bir kimseye kapalı tutarsa, kendi kendisini de bulamaz. Varoluş, ancak bir ikili konuşmada, bir diyalog'da ışıklanabilir. Bu diyalog, kendi belleğimde, kendimle olabildiği gibi, başka biri ile de olabilir. Duada Tanrı ile olabilir, böylece de Tanrı varlığından pay-alınmış olur. Ancak Tanrı varlığından pay-alma sayesindedir ki, kırılmış acun (monde cassx) un parçaları bir bütün halinde toplanabilir. (Tanrı varlığından pay-alma, Gabriel Marcel'in düşünüşündeki mistik hatta bir bakıma panteist öğeleri meydana vurmaktadır.)

(x) Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir kulübünde verilmiş bir konferans serisinden.

İşleme

Senciliğim kof kütüğün iki şak(oluşu bir vuruşta
Maviş közü ocaktan kürekleyiş oculuğum.

Metin ELOĞLU

Bizi **Sen** ile karşılaşmaya hangi yollar götürür? Bu noktada G. Marcel umutsuzluktan söz eder. Ama umutsuzluk bizi umuda götürür. Beden için nefes alma ne ise, ruh için de umut odur. Varlığa götüren bir ikinci yol, sevgidir. Sevgi bizi başka insana bağlar. Üçüncü yol, bağlılık (sadakat) tır. Bu sonuncusu, Marcel'in dediği gibi, «varlığın yeri» (lieu de L'être) dir. İnsanlarla karşılaşmada kazanılan, sadakatin yardımı ile korunulur. Sadakat, bağlılık, olabilir (mümkündür) çünkü ben'in gelecekteki edimlerinde yaratıcı olarak etkendir: Hastahanede yatan bir hastaya, yarın onu gene yoklıyacağıma söz verebilir miyim? Yarın sözümü namusluca tutacak durumda olup olmıyacağımı biliyor muyum? Evet, çünkü verilen ve kabul edilen söz, benim yarınki eylemim üstüne, yarınki kararlarım üstüne yaratıcı olarak etkide bulunmaktadır.

Gabriel Marcel, öbür varoluşçular gibi, ama onlardan daha kuvvetli ölçüde mantık düşünüşünü yermektedir. Çünkü mantık düşünüşü, zorunlu olarak, tanrı-tanımazlığa götürür. Onun için Marcel bütün Tanrı ispatlarını reddeder. (Tanrı ispatlarına değer vermemek hiç yeni değildir. İskolastiğin ikinci devresinde, örneğin bir Aquino'lu Thomas, Tanrı ispat edilemez ama, biz insanların kavrayışına uygun olarak Tanrı kavramı etrafında biraz durulur, böylece Tanrı varlığı «telkin» edilir, der. İskolastiğin sonlarına doğru ise, William of Occam, iki hakikatten söz eder ve Tanrının akılla hiç ispat edilemiyeceğini söyler. Demek ki Tanrı ispatını kabul etmeme, Gabriel Marcel'in varoluşçuluğundan değil, Hıristiyanlığından gelmektedir.)

Tanrı için Gabriel Marcel, devamla, şöyle diyor: Tanrı bilim anlamında acunun ilk ve son nedeni değildir, o, bütün niteliklerin üstüne yazıldığı bir «sorular cetveli» de değildir. Tanrı, yalnız ve yalnız inançla kavranabilir. Bu inanç tam olarak her insanda bulunabilir. Onun için din inancı sorusunu her bir kişi kendi başına sonuçlandırmalıdır. Dinle ilgili sorunlarda insanlar arasında anlaşma diye bir şey yoktur. Ama bir insan, Tanrıyı nekadar severse, onun için bilim soruları o ölçüde geri plâna çekilir. Tanrı benim için ne kadar önemli ise, benim değerim de o kadar bütüktür. Tam insan odur ki, Tanrıdan payalır.

Görülüyor ki, Marcel, Kierkegaard'a yaklaşmaktadır. Fakat dikkata değer olan şudur ki, Marcel düşüncelerini, Kierkegaard'ı bilmeden, yani ondan hiç bir etki almadan geliştirmiştir. Bu da, şunu gösteriyor: Çıkış noktası benzer öğretiler, benzer ana düşünceye bağlı iseler, benzer şekil alırlar.

(Gabriel Marcel, başlıca Fransız varoluşçular gibi aynı zamanda sanatçı, tiyatro yazarı ve tiyatro eleştirmenidir. Onun bu yönünden başka bir gün söz açarız.)

Cevdet KUDRET

Madalyanın İki Yüzü

Devlet Tiyatromu'nun son yıllardaki olumsuz tutumunu daha önceki yazılarımda biraz ışığa çıkarınca, kimi kimseler şaşırdı, kimi kimseler de kızdı. Bugüne değin sadece pişpişlenmeğe, cici mamasını yemeğe, hoppala paşamla büyütülmeğe alışmış nazlı bir kurumun ilk defa başına gelen öyle sertçe bir uyarmadan irkilmesini, tedirgin olmasını tabiî karşılıyorum. Kimi fedailerin ortaya atılıp hakaret, hattâ küfür etmelerine aldırmadan uyarmayı sürdürmenin, pişpişlemekten daha yararlı olduğuna inanıyorum.

Bu yazımda son olayları ele almak, Saim Alpago meselesinde tutulan yolun doğru olup olmadığı üzerinde durmak istiyorum. O günlerde yazmak istemeyişim, işin biraz durulmasını bekleyip olayları serinkanlılıkla inceleyebilmek içindi.

Nedir mesele?... **Bir Don Kişot** oyununun baş kişisini canlandıracak olan Saim Alpago, ilk gece, hasta olduğunu söyliyerek sahneye çıkmadığı için perde açılamamış; yönetim kurulu da, geceyarısı, çalışma saati dışında, hemen toplanarak sözleşmeyi «fesh» etmiş. Ertesi gün ve ondan sonraki günlerde gazete haberlerinde olsun, makalelerde olsun, bu olay, seyirciyi hiçe saymak, Devlet Tiyatrosu'na karşı sorumluluk duymamak, sanat ahlâkından yoksunluk, sanata saygısızlık diye gösterildi; kırk derece ateşle dahi sahneye çıkan sanatçılar anıldı. Bir bakıma doğru. Eğer maksat, ne olursa olsun perde açmaksa; Alpago da, nasıl olursa olsun, sahneye çıkabilecek halde idiyse, çıkmalıydı, perde de açılmalıydı. Konuyu bu açıdan alan bütün yazılara hak veriyorum. Ancak...

Hikâyeyi bilirsiniz: Nasrettin Hoca'nın evine gece hırsız girmiş. Sabahleyin, bütün tanıdıkları Hoca'ya çıkışmış :

— Hoca, neden kapını iyi kapamazsın?

— Neden paranı ortada bırakırsın?

— Neden o kadar derin uykuya dalarsın?

Hoca dinlemiş dinlemiş, sonunda :

— Doğru, demiş, hepsini kabul ediyorum. Ama şu hırsızın da hiç mi suçu yok?

Burada da öyle. Yöneticilerin acaba hiç mi suçu yok? Madalyanın bir de o yüzüne bakalım.

1 — İlkin hastalık meselesi üzerinde duralım. Oyunun çevirmeniyle tiyatro Genel Müdürü arasında düzenlenen ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir «diyalog» da, Genel Müdür, «gerçekten hasta olsaydı...» diyor; yâni, «hastalık yalandı» demeğe getiriyor. Dışardan duyduğumuza göre, provaların sürdüğü son yirmi beş günde, Alpago «gerçekten» hastalanmış, sesi kısılmış, tiyatronun doktoru kendisine penisilinli ve «misin» li bir takım ilâçlar vermiş, bu ilâçların parasını da eczanelere tiyatro ödemiş. Muhasebede kaydı vardır herhalde. Doktor, ayrıca, ikişer, üçer günlük kısa dinlenmeler vermiş. Bunların da idarede kaydı olsa gerek. Böyle bölük-pöçük değil de, doğru-dürüst dinlenebilmek için, topluca bir on günlük rapor iste-

mişse de, doktor, «her nedense», onu vermemiş. Provalar durdurulmadığı, ikişer üçer günlük dinlenmeler de derde deva olmıyacağı için, Alpago canını dişine takıp provaları kaçırmamaya çalışmış, raporları kullanmamış. 46 gün sürdüğü söylenen provaların 25 günü işte böyle, hastalıkla savaşmakla geçmiş.

Çok iyi hatırlarım, bir zamanlar Konservatuvar Tatbikat Sahnesi'nde **Faust** oynanırken -tuhaf bir tesadüf- aynı şekilde sesi kısılan şimdiki Genel Müdür de oyuna gelmemişti. Profesör Ebert kızmış,

— Yok hastalık! Gelmek var. Burda ölmek var! diye bar bar bağırmıştı ama, gelen giden olmadığı için, perde sekiz on gün kapalı kalmıştı... O kadar uzağa gitmek bile gerekli değil. Daha geçen ay başı, Oda Tiyatrosu'nda oynanacağı ilân edilen **İnsansızlar** oyunu da, oyunculardan birinin «dimağ yorgunluğu» yüzünden sahneye çıkarılamamış, yerine eski bir oyun konmuştur.

2 — Diyelim ki hastalık yalandı. Cumhuriyet gazetesinde çıkan diyalogdan anlaşılıyor ki, Genel Müdür, «temsilden bir gün önce, eserin umumî provasında başından sonuna kadar bulunmuş; Alpago'nun ezberinin zayıf olduğunu görmüş.» Bunu gören bir yöneticinin ne yapması gerekirdi? İyi hazırlanmamış bir oyunla Devlet Tiyatrosu'nun perdesini açmanın doğru olmıyacağını düşünmesi, oyunu belli bir süre için geri bırakması (nasıl ki, **Hamlet** temsili aynı sebeple iki üç kere geri bırakılmıştı), eğer gerekli görüyorsa, oyuncuya ceza vermesi, bu süre içinde de ezberlemezse rolün geri alınacağını ve daha ağır bir cezanın verileceğini bildirmesi gerekmez miydi? Oysa, Genel Müdür bunu fırsat bilmiş, aynı gece Yeni Sahnede çok daha güzel bir eserin de ilk temsili olduğu halde, Başbakanla Bakanları özelikle buraya dâvet etmiş, iyi sanatçı diye bilinen bir kimsenin nasıl hiçbir şey olmadığını, Türkiye'de kendinden başka «büyük» sanatçı bulunmadığını ispat etmek istemiş. (İyi hazırlanmamış bir temsile devlet ilerigelenlerinin çağırılması haberinin, sanatına ve seyircisine saygı duyan bir sanatçı üzerindeki etkiyi de hesaba katın.)

3 — Hastahaneye gönderilme isteği her seferinde reddedilen Alpago, gene Cumhuriyet'teki diyalogdan öğrendiğimize göre, ertesi sabah erkenden bir telgrafla Bakana hastalığını bildirmiş, Bakan da olayı Genel Müdüre haber vermiş. Bu durumda Genel Müdürün yapması gereken şey, temsilin geri bırakıldığını radyo ile duyurup halkın tiyatroya kadar gitmesini önlemekti. (Netekim, Şahap Akalın'ın burnu kanayınca, **Hamlet** temsilinin o akşam oynanamıyacağı halka radyo ile duyurulmuştu.) Tiyatro yöneticilerinin görevi, yalnız Şahap Akalın'ın değil, hiç kimsenin burnunu kanatmadan işleri yürütmektir. Bu olayda ise durum devlet ileri gelenlerine bildirilip gelmeleri önlendiği halde, halktan saklanmış; gelenlere müzik ve pasta ziyafetleri çekilmiş, herkes tiyatronun otobüsleriyle evlerine kadar götürülmüş; oyunculara makyajları yaptırılıp sonra «acı gözyaşları arasında» sildirilmiş. Oysa, böyle acıklı mizansenler tertip etmek hiç de gerekli değildi. Pastacılara gönderilecek haber yerine radyoya gönderilecek bir haber daha ucuza mal olurdu. Şimdiye kadar çıkan yazılarda sık sık tekrarlanan şu «seyirciyi hiçe saymak», «seyirciye saygısızlık göstermek» bahis konusu ise, bunu Saim Alpago değil, doğrudan doğruya tiyatro yöneticileri yapmıştır. Pasta paralariyle benzin masraflarının sorumlulardan alınması gerekir.

4 — Şu günlerde bozuk para gibi harcanmağa başlanan şu sanat ahlâkı, vazife sorumluluğu, sanata saygı, seyirciye saygı kavramları üzerinde de kısaca duralım.

Sanatına ve okuyucusuna saygı duyan bir yazar, eserini olgunlaştırmadan, daha taslak halinde iken nasıl yayımlıyamazsa; sanat kaygısı olan bir sahne sanatçısı da, türlü sebepler ve tertipler yüzünden iyice hazırlıyamadığı bir oyunu, «seyirciyi hiçe sayarak» sahneye çıkaramaz. Eğer istese, o da, bir çoklarının yaptığı gibi, suflör yardımiyle işi «idare edebilir» elbette, ama «sanatına saygı duyan» bir sanatçı bunu yapamaz.

Cumhuriyet gazetesi diyaloğunda, Genel Müdür, «Oidipus ve Hamlet gibi oynanması güç klâsik eserlerin bile nihayet bir ay içinde hazırlandığını» söyliyerek kendisi için bir övünme payı çıkarmış. İşin iç yüzünü bilmiyenler için, gerçekten şaşırtıcı örnekler bunlar. Okuyucunun yanılmasını önlemek üzere, şöyle bir dokunuverelim: Gerek **Oidipus**, gerek **Hamlet**, bundan bir süre önce, aynı oyuncu tarafından, hem de aynı çevirilerden, birer kere daha oynanmıştı, metin ezberlemek için yeni bir hazırlık gerekmiyordu. Sonra, Genel Müdür, kendi oyununu kendisi seçtiğine göre, acaba bir ay içinde mi, yoksa bir yıl önceden mi hazırlanıyor? Hele bu yıl **Hamlet**'i mevsim başında sahneye çıkarmayıp da, «Repertuvar Tiyatrosu» bahanesini icat ederek perdeyi eski bir oyunla açıp **Hamlet**'i bir ay geriye bırakmasını nasıl yorumlıyacağız?..

Devlet Tiyatrosu tarihinde, bugüne değin, ilân edildiği günde perde açılmamasının «vâki» olmadığı yolundaki söylenti de gerçeğe pek uymuyor. Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa, yukardaki örnekler dışında birkaç olay daha hatırlıyorum: Bir zamanlar, İzmir turnesinde oynanacak bir Pirandello oyununda, bir kadın sanatçımız, şu anda hatırlıyamadığım bir sebepten ötürü, sahneye çıkmamış, her şeyi yüzüstü bırakıp Ankara'ya dönmüştü. Şimdiki Genel Müdürlük Polonius'u, **Bir Komiser Geldi** oyunundaki görevine gelmeyince, o zamanki Genel Müdür Muhsin Ertuğrul, bunun doğru olmadığını kendisine sadece hatırlatmakla yetindiği ve kendi cezasını kendisinin tayin etmesini dilediği halde, bu oyuncu, **Zafer** gazetesinde Muhsin'e karşı demediğini bırakmamıştı.

Bir de şu var: Sanata saygısızlık, seyirciyi hiçe saymak —tiyatro yöneticilerinin ve kimi yazarların sandığı gibi— yalnız sahneye çıkmamakla olmaz; asıl saygısızlık, gözbebeğimiz gibi üstüne titrediğimiz bir sanat tiyatrosunun sahnesine **Hacıyatmaz**'ları, **Kocaoğlan**'ları çıkarmakla başlar.

5 — Sanata saygı. Evet. Ya sanatçıya saygı?. Hiç kimse bunun üstünde durmuyor. Sen al, Türk Tiyatrosunun yetiştirdiği en büyük sanatçılardan birini **Hacıyatmaz**'da harca, sonra da halk, sanatçının öyle bir eserde oynamak istemeyişini suçmuş gibi ortaya sür... Genel Müdür, Cumhuriyet gazetesindeki diyalogda, bir de «sportmence yarışma» dan söz açıyor. O yarışmanın ne olduğunu, bu dergide, daha önce çıkan bir ya-

zımda ele almış, «... Sanat rakiplerini topal eşeğe bindirip kendisi İngiliz atına atladıktan sonra, hadi yarışalım!» dediğini, «ama yarışı gene de başabaş bitirdiklerini» ta o zaman söylemiştim. Hele şu, «yaratıcı gayretler sarfederek başarı elde etmenin güçlüğünden yılanların duydukları huzursuzluk» sözüne ne buyurulur? Alpago için söyleniyor bu söz. Türk Tiyatro Edebiyatının en kötü eserini yoktan var eden bir sanatçı için... O kadar gürültüden sonra **Bir Don Kişot**'u da gördük sonunda. Yalnız konuşmaya dayanan, tiyatrodan çok Eflâtun diyaloglarına benziyen bir ağır eser. Öylesine ağır bir yükün altına giren sanatçı, eser «oynamam» da dememiş, hastalığı yüzünden gereği gibi kullanamadığı 25 güne karşılık 15 günlük bir «mehil» istemiş. Bütün gürültü işte buradan doğuyor.

6 — Olan olmuş, sözleşme «fesh» edilmiş... Genel Müdürlük için artık ne yapmak gerekir? Bunu olduğu yerde bırakmak, tiyatronun başka işleriyle uğraşmak değil mi? Kinin ve hıncın derecesine bakın ki, kendisiyle artık hiçbir ilgisi kalmadığı halde, Yunan mitoogyasındaki Erinys'ler gibi, mahvetmek istediği kişinin peşine takılıyor, onu «maddeten ve manen» öldürmek için elinden geleni yapmağa çalışıyor. Hazırlanan tertibe ve plâna dikkatinizi çekerim:

Bir yandan Genel Müdür, öte yandan aylıklı eleştirmecisi, ilkin ortaya bir söz atıyorlar: Başka memleketlerde böyle hareketler olursa, «müsebbipleri yalnız mensup oldukları sanat müessesesine değil, uzun yıllar için sahne mesleğine de veda etmek zorunda kalırlar» mış; dışarda böyle bir sanatçıyı «ne bir tiyatro kabul eder, ne de aktör sendikaları tutar» mış.

Arkadan, Cumhuriyet gazetesinde, Alpago'nun sözleşmesinin feshedildiğini bildiren haberin hemen altında, başka bir haber: Muhsin Ertuğrul'un yetmişinci doğum yıldönümünü kutlamak için Devlet Tiyatrosu hazırlığa başlamış. Oysa, Muhsin Ertuğrul Devlet Tiyatrosu'ndan uzaklaştırıldığı zaman, onun mirasına konanlar, **Zafer** gazetesinde, artık o karanlık devir bitmiştir, altın devir başlıyor diye imzasız yazılar yayımlamışlar, bayram etmişlerdi. Bugünse, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın başında bulunan Muhsin'e «kur» yapmanın Alpago olayiyle bir ilgisi yok mu dersiniz?

Yetmişinci yıl hazırlığı yapıla dursun, bir yandan da işitiyoruz, Ankara'da, Meydan Sahnesi'nde, Cüneyt Gökçer bir oyun sahneye koyacak, ayrıca, ders verecekmiş. İki yıldır arasının açık olduğunu duyduğumuz Meydan Sahnecilerle bugünlerde her nedense barışıvermiş...

Öte yandan, yukarda adını ettiğimiz bir diyalog düzenlenip Cumhuriyet gazetesinde yayımlanıyor. Ama aynı gazete, Saim Alpago'nun cevabını ancak kanun zoriyle basıyor ve asıl bam teline dokunduğu noktada da, gene kanun yollarından yararlanarak, yarıda kesiyor.

7 — Bütün olaylar, Devlet Tiyatrosu'nun ciddî bir buhran içinde olduğunu gösteriyor. İdarenin idaresizliği yüzünden sürüp giden bu buhran, tiyatronun sanat yanını gittikçe çökertiyor:

Bir kere, bellibaşlı oyuncular teker teker elden çıkıyor: İşte Kenter'ler, Meydan Sahnesi'ndeki gençler, Gökçen Hıdır ve en son da Saim Alpago.

İşin dikkate değer yanı, **iyi bir sanatçı olan** Genel Müdürün bu tutumu, kendi sanatı üzerinde de olumsuz etkisini göstermeğe başladı. İşte Hamlet fiyaskosu.

Yöneticilerin taraf tutması, en çok disiplin istiyen bir kurumda disiplini sıfıra indirmiş, sanatçılar sanatlariyle uğraşacakları yerde birbirleriyle didişmeyi meslek haline getirmişler. Ardı arkası kesilmiyen kavgalar, dövüşler gittikçe çoğalıyor. Kocaoğlan'da, oyun başlamadan önceki kadın çığlıklarını seyirciler perde dışından dinliyor. Bir başka zaman da, bir kadın sanatçıya «bir erkek oyuncu sözle ve eylemle saldırıda bulunuyor.» Bunlar, gazetelere kadar geçmiş olanlar. Ya geçmiyenler? Ad vermeden sadece birkaç tanesini anmak dahi yeter: Şu son birkaç ayiçinde, Ankara'da bir kız sanatçının başka bir kız sanatçıyı tokatlaması, Bursa'da bir kadın oyuncunun başka bir kadın oyuncuyu bayıltması, İzmir'de meydan savaşına dönen bir kavgada bir erkek sanatçının gözünün şişmesi, öbürünün bileğinin zedelenmesi...

Bütün bunlar neyi gösterir? Genel Müdürlük bu başı bozukluğu önlemeğe çareler arıyacak yerde, kişisel kaygılarla birtakım sanatçıları harcamak, bir takımlarını ise lâyık olmadıkları çeşitli roller ve reji görevleriyle sivriltmeğe çalışmak, bir takımlarının da bütün «akraba ve taallûkatını» tiyatroda çeşitli işlere yerleştirip sanat ocağını aile ocağı haline getirmekle uğraşırsa; gazete ve dergileri kollamak için, birtakım ince hesaplarla, oralarda çalışan fakat sanat alanında adı sanı duyulmamış kişilere çeviriler ısmarlarsa; aylıklı ya da ek görevli eleştirmeciler kullanırsa, sonu böyle olur tabii. Bir örneği ancak Osmanlı İmparatorluğunda görülen bu «hil'at» giydirme, «arpalık» dağıtma usulünün tezelden bırakılması gerekir.

Devlet Tiyatrosu'nu kurtarmak için öyleyse ne yapmak gerekiyor? Daha önce, başka bir yazımda da söylediğim gibi, anlaşılıyor ki, oyuncular arasından seçilecek kimseler, türlü nedenler yüzünden bu işi yürütemiyecek. En iyisi, tiyatronun başına dışardan birinin, oyuncu olmıyan aklı başında bir düşünce ve sanat adamının getirilmesidir.

benim yabancımdır o ...

Baktım bir bakıma o, bir bakıma büyümüş
Genç usumu adamış soyut evrene karşı
Ve onun gözlerinde bir ceset
Yabancısı ölümün...

Geç kalıyorlar uzatmak için sabaha ellerini
Biraz da yalnızlık adı, çok çoğalmak belki de...
Yelkenli kıyılara vuran güneş çubuğu
En güzel ölümlerimiz buralarda bizimle...

Ya beni hiç sevmezdi, ya da aşk gibiydi ağzı
Baktım bir bakıma o, bir bakıma ölüm'ü
Hiçten eskimiş bir ev, hiçten eski yalnızlık
Başıboş ayaklardan büyüttüm bu sokağı...

Bir yalan acıyor şimdi tam yüreğimin üstünde...

Halûk ŞEVKET

Nermin MENEMENCİOĞLU

Marienbad Dolaylarında

Preuves dergisinin Ocak sayısında Jean Bloch-Michel yeni Fransız romanından bunalım edebiyatı olarak bahsediyor; ve bu ruh halini yansıtan romanın çabuk adımlarla bir çıkmaza doğru ilerlediğine işaret ettikten sonra gerçeküstücülüğün daha çok resim ve heykelde devam ettiği gibi bu edebiyatın da sinemada kendine daha uygun bir alan bulacağını söylüyor. Ve örnek olarak aylardan beri övgüsünü duyduğumuz «L'Année Dernière A Mariaenbad» filmini veriyor.

Bu filmi yakında görecek değiliz - hangi **«avant-garde»** filmi Türk sinemalarında gösterilmiştir? Fakat Haşet Kitabevi sayesinde senaryosunu okumamız mümkün. Ve senaryoyu yazan Alain Robe-Grillet olduğu için «anti-roman» ile «anti-sinema» arasındaki ilişkiyi görmemiz daha kolay oluyor.

Anti-romanın tekniği herhangi bir anda kişilerin gördüğü nesneleri anlatmaktır - yâni dünyayı yalnız gözle görülenlerle tanımlamak. Aslında bu senaryo dili ile bir **découpage** tekniğidir - tasarlanan görüntülerin onlara uygun sesler ve kelimelerle birlikte, sıralanması. Duygular, anılar, zaman süresi, bağlantıyı sağlıyan her türlü alışkanlık ortadan kalkıyor. Nesnelerin bir anlam kazanmasına imkânlar yok edilince, birbirlerini de nesne olarak gören kişiler ne dost, ne düşman, sadece kayıtsız bir dünyada yalnız kalıyorlar. Bu teknik bir gerçek havasından çok bir rüya, hattâ bir kâbus havası yaratıyor: «Bu kapalı, bunaltıcı dünyanın içinde insanlar ve nesneler sanki bir büyünün kurbanlarıdır, bizi en ufak ayrıntısını değiştirmek veya kaçmaya çalışmak boş bir çaba olduğunu bildiğimiz amansız bir düzen içinde sürükleyen bazı rüyalarda olduğu gibi. (1)

Tekniğin uygulanmasına geçelim. Robe - Grillet can sıkıntısını en iyi ifade edecek bir sahne seçmiş : Zengin bir sayfiyede bir büyük otel, bir «palas» : «Bir mermerler, sütunlar, alçıdan yapraklar, yaldızlı sıvalar, heykeller, putlaşmış uşaklar evreni.» Burada isimsiz, işsiz güçsüz, şık, terbiyeli kimseler dolaşıyor, iskambil, dans, nişan alma, dedikodu gibi boş faaliyetlerle vakit öldürüyorlar.

«Bir yabancı bazan çalımlı kalabalıklarla dolu bazan kimsesiz odalarda dolaşmakta - kapılardan geçiyor, aynalarla karşılaşıyor, sonsuz dehlizlerde ilerliyor. Kulağı şurada burada söylenenlerden rasgele bir kaç kelime işitiyor. Gözleri isimsiz bir çehreden bir başka isimsiz çehreye geçiyorlar. Fakat durmadan bu altın kafesde belki hâlâ canlı güzel bir kadına takılıyorlar. Birden bu kadına zamanın yok edildiği bir labirentte en olmıyacak bir teklifi yapıyor: Ona bir geçmiş, bir gelecek, ve özgürlük teklif ediyor. Bir yıl önce tanıştıklarını, seviştiklerini, o zaman kendisinin tâyin ettiği randevuya geldiğini, ve onu alıp götüreceğini söylüyor.

«Yabancı bayağı bir çapkın mıdır? Deli midir? İki kadını birbirine mi benzetiyor? Genç kadın önce bu teklifi bir oyun - herhangi eğlenceli bir oyun - gibi kabul ediyor. Fakat adam gülmüyor. Ciddî olarak inat ediyor, yavaş yavaş geçmişe ait belirtiler açıklıyor, üsteliyor, tanıtlıyor... Ve genç kadın, istemiyerek, kanmaya başlıyor. Sonra korkuyor, direniyor, alıştığı sahte fakat rahat hayatı, ona bakan, ve belki kocası olan şefkatli, görgülü, soğukkanlı bir başka erkeği bırakmak istemiyor. Fakat yabancının anlattığı hikâye gitgide gerçekleşiyor... ve birden kadin, teslim olacak. Zaten çoktan teslim olmuştur. kaçabilmek için bir son deneme yaptıktan, velisi olan erkeğe onu geri almak için bir son fırsat verdikten sonra, yabancının beklediği kadın olmayı, onunla ne olduğu belli olmayan bir şeye doğru gitmeyi kabul ediyor: aşka, şiire, özgürlüğe... belki de ölüme»... (2)

Bu üç kişinin isimleri birer harfle belirtiliyor. Koca, M, kadın, A, ve yabancı, X. Nereden geliyorlar? Geçmişleri hakkında tek bildiğimiz X in kadına anlattıkarı. Burada Robe-Grillet geçmişi **flash - back**'lerle gösteriyor, fakat hikâyenin büsbütün zamandan, süreden sıyrılamıyacağını kabul etmemek için gösterilen görüntülerin ancak **şimdilik zamanda** yaşadıklarını, anıların ancak akla geldikleri anda var oldukların ileri sürüyor. «Böylelikle usumuzun topyekûn filmi içine sıra ile ve aynı şekilde o an gördükeri ve işittiklerinin parçalarını ve geçmişe, geleceğe ait veya büsbütün uydurma olaylardan parçaları alıyor. «Şuna da dikkat edelim, usumuzda bir araya gelenler ancak geleceğin **parçalarıdır (fragments).**

Hepimiz yaşamak için etrafımızdaki nesnelere kafamızda bir düzen vermeye mecburuz. Yeni bir çevrede rahatsız oluruz, kendimizi yalnız hissederiz, o aynı çevreye alıştığımız zaman korkumuzu, yalnızlığımızı sanki gidermiş oluruz. Sanatçı alışılan düzeni bozmak, yenisini kurmak ister. Zamanla bize nesneler arasında yeni ilişkiler gösterir. Ancak anti -

---

(1) Alain Robe-Grillet, L'Année Dernière à Marienbad, Les Editions de Minuit, 1961, s. 13.

(2) Aynı, s. 13-14

roman, anti - tiyatro, anti - sinema sanatçıları bunu yapmak istemiyorlar, dünyayı bize bölük bölük görüntüler şeklinde sunuyorlar. Onlara göre emin olabileceğimiz tek gerçek şudur : Gözümüze bu anda ilişen raslantı görüntüler, kulağımızın duyduğu raslantı sözler. Oysa bu hiç birimizin gerçeği ile denkleşmiyor. Hattâ gerçeğimizin tam aksidir. Hiç bir şeyi o anda olduğu gibi görmüyoruz, her şeyi anımızın, bilgimizin, çok çeşitli bir duygu kompleksinin süzgecinden geçirerek görüyoruz. Yâni her şeyle bir ilişki, bir bağıntı kuruyoruz. Bu bağıntıyı yadsı'ayan sanatçılar aynı zamanda evrenlerini yadsıyorlar - aslında bize dünyamız hakkında hiç bir şey söyliyemiyeceklerini açıklamış oluyorlar.

Neden böyle bir akım? dersek, bu gibi bir meyil ile ilk defa karşı'aşmıyoruz. Jean Bloch - Michel'in de belli ettiği gibi, sanatçılar ancak klâsik çağlarda mevcut düzeni kabul etmişler. «Bu çağların dışında sanatçılar daha sık insanla toplum arasındaki dengesizliği ele almışlardır. Bu Fransa'da klâsik çağın sonundan beri öyledir, ve resmî Rus edebiyatı ile yeni Fransız romanından başka bütün dünya edebiyatında böyle olmağa devam ediyor. Fakat yeni Fransız romancıları garip bir duruma düştüler; kendileri denkleşemedikleri bir dünyanın suç ortakları oldular. Suça uymaktan değil sevmedikleri bir evreni, sonuna kadar en ufak ayrıntısı ile olduğu gibi göstermek isteğinden gelen bir ortaklık.» (3).

Sevmedikleri ve anlamadıkları. Ötedenberi içinden geldiği topluma direnen sanatçının isyanı burada son sınırına varmış oluyor. Romantizm, sembolizm, nihilizm, gerçek - üstücülük, nehir - romanı, bu isyanın çeşitli belirtileri idi: Musset'nin «Çağdaş bir Çocuğun İtirafından», Dostoyevski'nin «Yeraltından Yazılarından», Camus'un Yabancısına, Sarraute'un, Butor'un, Robe-Grillet'nin romanlarına ve nihayet «Marienbad'a giden bir çizgi var. Birinci Dünya Savaşının getirdiği dada akımının daha da ötesinde İkinci Dünya Savaşının ayağımız altında açtığı uçurumlar bu çizgiyi Fransa'da türeyen yeni akıma kadar indiriyor. Belki bu akımı dadaizme benzetmek doğru da değil: dadaistler bile bile anlamsızlık yaratıyorlardı. Oysa hepsi Fransız olmayan bugünkü «yeni» akımın yoldaşları anlamsızlıkta tek emin gerçeği görüyorlar. Fakat bu kanıya varmak için kullandıkları araştırma yöntemi onları başka bir sonuca götürebilir miydi? Bugün nesnenin hiç de göründüğü gibi olmadığını gerçeğin başlangıç noktası olarak kabul eden atom uygarlığını yaşamaktayız, o halde gözle görülene verilen üstün önem neden? Kazaya, rastlantıya bir yer ayırmak gerçeğe uygun da olsa, rastlantıyı putlaştırmak gerçeği anlamayı bir Rus ruleti oyununa çevirmekten başka nedir.

Bu akımı yaratanlar çağın sanatcılarından çok, çağın kurbanları olduklarını düşündürüyorlar.

(3) «Une Littérature de l'Ennui,» Preuves, Ocak 1962.

hayret beyin ateşi var

Kahırlı dostluklar yeşertiyor bu şarkıyı
okunmamış kitaplar evde sokakta
kırık bir bakışın ardında sevgilerimiz üryan
can pazarı yok pahasına
yok pahasına tüm
ölüm çalıyor kapımızı durmadan
hoş geldin ölüm

Çığlıklar ormanında büyük düşler
kan içinde büyük yavrum
eridi doğmamışlar havada suda toprakta
düştüm yollara milyonca yıl öteden
her adımda onu arıyorum
Tanrılar mı
çekip gitti Tanrılar bir uçurumun kenarında

Ne güzel köylerim vardı koyunlu kuzulu
kentlerimde iyilerle kötüler
yeni çocuklar doğardı dünyada her gün
yeni şarkılar yeni türküler
ekinlerimiz durmadan boy atardı
hiçbir pınar boş çevirmezdi seni

Barış mı özgürlük mü
savaş meydanlarında yetirdim hepsini

Her zaferden sonra oturup ağlamalı diyorum
kül olmuş zamanlar içinde
ne mutluluk mu
ben bu masalı ezbere biliyorum.

Suat TAŞER

Athene SEYLER - Stephen HAGGARD'dan Suat TAŞER

(Athene Seyler: 1889 da Londra'da doğmuştur. 1908 de Dramatik Sanatlar Akademisinden altın madalya alarak çıkmış, sahneye ilk defa 1909 yılında «The Truants-Okul Kaçakları» isimli piyesle ayak basmıştır. Daha ilk adımda olağanüstü bir yetenek gösteren Athene Seyler, sonraki yıllarında da birbirinden üstün başarılar kazanarak ününü geliştirmiştir. Çağımızın bu değerli sanatçısı yalnız sahnelerde değil, beyaz perdede de sık sık görünmüştür.

Stephen Haggard: Genç İngiliz aktörü. İkinci Dünya Savaşında ölmüştür. Athene Seyler'le «Komedi Sanatı» üzerine yazıştıkları mektuplar, bu konuda hemen de klâsik sayılabilecek değerde bir eser meydana getirmiştir. Yakında tamamı yayınlanacak olan eserden aldığımız ilk iki mektubu aşağıya koyuyoruz.

Komedi Sanatı

NOT :

Basıcılar bu kitabın prova sayfalarını bana yolladıkları anda, Stephen Haggard'ın Mısır savaş boylarında öldüğü haberi de geldi.

Bu mektuplaşmada onunla paylaştığımız hoşnutluk, ilgi, benim için son derece acılı bir karanlığa büründü şimdi. Ama onun çalışkanlığı, gençliği, zihninin canlı niteliği, ruhunun inceliği bu mektuplarda ışıldamaktadır; ondan kalan gerçek bir anı olarak bu mektupları el içine çıkarabildiğime kıvanıyorum.

Athene SEYLER

BİRİNCİ MEKTUP

8 Haziran 1939

Sayın ATHENE,

Geçenlerde sizinle bir konuşma yapmış, bu konuşmada, tiyatroda komedinin en belirgin yönlerini tartışmıştık. Birkaç gün sonra, üyelerinden biri arkadaşım olan «Banka Tiyatro Amatörleri Derneği» nin oynadığı, Schnitzler'in (1) **Wedding Breakfast-Düğün Kahvaltısı'**nı görmiye gittim. Oyunun bitiminde arkadaşımla aramızda geçen konuşma size bu mektubu yazmamı esinledi. Arkadaşım, «Anatol» u oynadı. Bunun, bir İngiliz delikanlısı için son derece güç bir rol olduğunu siz de kabul edersiniz sanırım. Oyunu, arzu edilenden çok uzaktı. Komedi duygusundan yoksun olduğu için, ancak rasgele (daha doğrusu gereksiz yerlerde) komediye kayarak, **Düğün Kahvaltısı** sanki **düz** bir piyesmiş gibi oynadı. Oyununda yüzlerce yanlış bulabilirdim. Ama, ikinci (ve sonuncu) geceki oyunu için bu yanlışları düzelmesine yardım etmemi isteyince, çaresizlik içinde utançla şaşırıp kaldım. Şayet onu eleştirme cür'etini kendimde bulsaydım, yapacağım eleştiri ancak yıkıcı olabilirdi. Yardım yolunda ona bazı yapıcı öğütler vermemi sağlıyacak ne teknik bilgim var, ne de komedi oyununda tecrübem. Bu yüzden pek az şey söyledim, sonradan da, asıl niyetinin, komedi hakkında, sadece bir oyun için «Anatol» un yalışlarını düzeltmeye yetecek kadar bilgi edinmekten ibaret olmadığını, bankadan ayrılıp sahneye çıkmak istediği için komedinin her çeşitini öğrenmeyi aklına koyduğunu farkettim.

Arkadaşım niyetini öylesine ciddiye almış görünüyor ki ,komedi konusu üzerinde kendisine yardımı dokunacak birkaç mektup yazmıya acaba vakit ayırabilir misiniz diye merak etmekteyim. Daha bencil bir deyişle, komedi oynamada kendi yetersizliğimi biliyorum, bildiğim için de mektuplarınızı arkadaşıma vermeden, onlarda altını çizmem gereken bazı ilkeler bulabilirim umudundayım. Arkadaşımın adına gelince, öğrenciye çok uygun düşen bir ad, William Eager'dir. (2)

Hatırlıyorum, vaktiyle, komedi, «bozulmuş gerçek» tir demiştiniz. Öyle sanıyorum ki, tiyatroda düz gerçeği kolayca tanıyabilirim. Lâkin, komedik amaçlar uğruna düz gerçeği nasıl bozmalı? İşte bu noktada sadece bulanık bir fikrim var. William'a gelince, onun hiçbir fikri yok sanırım. Bu yüzden, zihnini karıştıran sorunların çözümlenmesinde istekli dostuma yardım etmek lûtfunda bulunur musunuz? «Bu arada» ben de birçok şeyler öğrenmek fırsatını bulmuş olacağım.

Her zaman sizin olan,
STEPHEN.

(1) Arthur Schnitzler (1826-1931), Avusturyalı piyes yazarı.

(2) Eager, İngilizcede hevesli, istekli anlamlarına gelir. Çev.

İKİNCİ MEKTUP

10 Haziran 1939

Sayın S.,

Mektubunuz, komedi aktörlüğü sanatı üzerine bütün kuramlarımı size ispat etmem için, beni, çok sevdiğim binicilik kurslarından alıkoyarak, âdeta «Sırat Köprüsü» ne çıkardı diyebilirim. Genç arkadaşınıza yardım edebilirsem, bundan daha çok ben hoşnut olacağım.

Baştan söyliyeyim, komedi sadece bir görüştür. Yaşantının dıştan bir eleştirimi, insan doğası üzerinde bir gözlemdir. Ağırbaşlı bir rolün heyecanla temsili, karakter içinde erimeyi o karakterle kimlik (hüviyet) benzeşmesini, aktörün kendi benliğini başka birinin benliğinde yitirmesini gerektirir dersem, bu görüşü benimle paylaşır mısınız? Paylaşırsanız, öte yandan, komedi, bir karakterin ya da durumun dışında kalarak, o karakterin ya da durumun belirli yönlerinde duyduğumuz hoşlantıyı (zevki) belirtmek gibi görünmektedir dediğim zaman da beni anlarsınız. Bu yüzden, komedi, üzerinde bu gözlemin yapılacağı başka bir zihnin-seyircinin işbirliğini ister. Aslında komedi, yemek masası başında iyi bir hikâye anlatmıya benzer. Hikâye, anlatılan kişi ile, bu kişi insanın ister limandaki bir arkadaşı, ister tiyatronun parteri ile paradisindeki arkadaşları olsun, doğrudan doğruya bir bağlantı kurmalıdır.

Umarım ki, bu size, ne «kuş beyinliye kahkaha attıracak» çeşidinden düşük bir komedi görüşü beslediğim izlenimini verir, ne de siz bunu iyi dostluk bağları kurmak için ramp ışıklarının ötesindekilere bayağı bir göz kırpma cilvesi ile yahut «karşıdakilerle dalga geçmek» yollu müzik-hollerde, revülerde başvurulan o geçer akçe hilelerden herhangi biri ile karıştırırsınız. Komedi aktörlüğünün bu dalı gerçekten çok büyüktür, ne çare ki, ben bu sanattan da, bu sanatın tekniğinden de hiç mi hiç anlamam. Benim deneyden gelen gücüm, ancak, bir piyeste bir yazarın komik icadının yorumunu tartışmıya yeter.

Ben seyirci ile doğrudan doğruya bir bağlantı kurulmasından söz ettiğim zaman, ince bir ruhî bağı, belki de sadece, bir komediyen olarak ödevinize öncülük eden amacın seyirciye bir şeyi açıklama yolundaki bilinçaltı davranış olduğunu belirtmek istiyorum. Seyircinin bu davranışa gösterdiği tepki ise, ödevinizin tamamlayıcı yönünü oluşturur. Temsil ettiğiniz karakter-için, seyircinizle kendi aranıza, o karakterle birlikte ışık tutabilecek şekilde sağlam bir anlayış köprüsü kurmalısınız. Bilmem, böyle deyişim, sizi hayrete mi düşürür? Bir fikir olarak, bu, çağımızın, rolde kendini kaybetme, seyirci düşüncesini zihinden tüm çıkarıp atma-sadece birtakım koşulları yeniden yaşamayı arzulıyarak seyircinin, âdeta kaçamak yoldan seyretmesine müsaade etme kuramına öylesine karşı çıktı ki, benimsenmedi. İşte bu yüzden ben, bir komedi görüşünden söz ettiğim zaman, bunu, bir karakterin belirli bir yönünden duyulan hoşlantının başkalarına açıklanmasını önemle arzu eden birinin ruh hali olarak gördüğümü farkediyorum.

Şimdi bana, bu görüşü nasıl kabul ettirebilirim, diye sormıya kalkarsanız, beni bütün bütün çıkmaza sokmuş olursunuz. Çünkü, itiraf etmeliyim ki, bu, kabul ettirilemez; bu, zihnin bir niteliğidir, bu nitelik te bir insanda doğuştan ya vardır, ya yoktur. Eğer bu sözüm genç arkadaşınıza fazla cesaret kırıcı görünürse, o zaman soruya karşı ilk tepkimi değiştirmeli, bu niteliği sonradan da edinmenin mümkün olduğuna kendimi inandırmalıyım. Peki, bu neyi gerektirir? Sizi daha da hayrete düşürerek bu, hayata, hafifseyen, üstünkörü bir gözle bakmayı gerektirir diyeceğim! Bence, komedi, suyun yüzündeki parıltıdır, alttaki derinlikler değil; şen yüzey, gün ışığının oynak parıltısı ya da herhangi başka bir güzel benzeti. Ama dikkat edin, yüzeyin altında, derinlerde de sular akıp gitmeidir. Değişik bir deyişle, komedi, aydınlığa çıkarılmadan önce, gerçek üzerine, bir karakterin gerçek değerine dayanan anlayış üzerine kurulmuş olmalıdır. İnsan ancak tastamam anladığı birine gülebilir.

Bu noktada, komik ruhtan ayrılmaz saydığım başka bir niteliği-iyi yaratılışı da öne sürmeliyim. Bunun su götürür bir görüş olduğunun farkındayım, hattâ bu sadece benim kendi görüşüm olarak da ele alınabilir. Ancak, bence komedi, iyi kalblilikle sıkı sıkıya bağlıdır. Karakter üzerindeki eleştiri, küçümsemeden ya da öfkeden esinlendiği (ilham aldığı) ölçüde trajik olur, gülmenin ışığı da söner. İnce alay (istihza, hattâ açık yergi (hiciv) yürekten gelen bir acıma duygusu ile, sevecenlikle (şefkatle) katışık olmalıdır Aksi halde, her ikisi de asık suratlı eleştiri alanına girer.

Bir başlangıç olarak, bunlardan birini arkadaşınızın Anatol oyununa uygulayabilir misiniz? Arkadaşınız, Anatol'u, karakterini yüselten o oynak ışığın aydınlığı içinde mi ele alıyordu, yoksa rolünün içine daldı da çırpına debelene boğuldu gitti mi? O küçük piyeste, Anatol'un iç karakterini bezeyen uçarılıklarla sorumsuzluklardan bazılarını seçip ayırmış olmalıydı. Anatol'un yaratılışının bir yanını hafifçe bozmuş-bize göstermek istediği yönünü de abartmış (mübalâğa etmiş) olmalıydı. Çünkü komedi orantı eksikliğine bağlıdır. Teknik bakımdan da vurgu noktalarına, bu noktaların belirtilmesine dayanır. Ortaya dengeli bir bütünlük koymıya çalışmaz: Karakterin köşelerini sivriltip keskinleştirmekle yetinir. Belki Bay Eager, Anatol'u bir bütün olarak ele aldı, öyle inceledi, sahneye de öyle çıktı, onun eleştiriyi gerektiren özel yönlerini daha bulamadı. Bilmem, bu dediklerim ona bir fikir verir mi? Şunun söyliyeyim ki, komedi bir karakterin dengesini ültüst etmelidir. Arkadaşınız ise, sanırım, Anatol karakterini hayata karşı sadece orantı içinde görmüş, bu orantıyı hiç bozmamıştır.

Bu, Bay Eager'ın oyununda bulunduğunu sandığım yanlışın şöyle kabataslak bir çözümlemesidir, komedi aktörlüğünün temeli diye benimsediğim ilkelerime karşı tepkilerinizi merakla beklemekteyim.

Her zaman sizin olan,

ATHENE

Hikmet Erhan Bener'e 5 Soru

1 — **Türk roman yapısı üzerinde düşünceleriniz. Varsa örneklerini ve öncülerini gösterir misiniz?**

«Türk romanının kendisine özgü bir yapısı olduğunu hiç düşünmedim. Şu ya da bu romanın yapısı üzerinde konuşulabilir ama, hangi açıdan olursa olsun, bu türlü genellemelerle başım hoş değil. Bir bakıma, öncüleri arasında, Sabahattin Âli, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Yaşar Kemal gibi yazarlarımızın bulunduğu bir gerçekçi akım ile içlerinde Peyam Safa, Oktay Akbal, Tarık Buğra, Attila İlhan, Nezihe Meriç gibi yazarların yer aldığı bireyci bir akımdan söz edilebilir. Ama, dedim ya, ben bu türlü bölüntülerden hoşlanmıyorum. Bir Balzac, Bir Hugo, Bir Dostoievsky, Sartre ya da Camus vardır. Bir de onlara özenenleri toplayan, «izm» li bir takım okullar! Türk romancıları arasında da durum farklı değildir. Önemli olan, şu ya da bu akımın içinde ya da dışında olmak değil, onların üstünde, kendine özgü kişiliği olmaktadır.»

2 — Soyut-Somut, Anlamlı ya da anlamsız tutumların roman üzerindeki etkisi ne olabilir?

«Romancının, kişilere, olaylara, durumlara ve duygulara kendine özgü bir bakışı, onları kendine özgü bir anlatışı vardır. Sanatçının eğer gerçekten anlatmak istediği bir şey, başka bir deyimle söyliyeceği bir söz varsa, onun gerektiği yerde, gerektirdiği ölçüde, soyut ya da somut anlatışı, anlamlılığı ya da anlamsızlığı kullanmak hakkıdır. Bunlar, yazarın elinde bir deyiş, bir anlatış aracıdır. Bunun dışında, çıplak anlamıyla soyut bir roman, hele anlamsız bir roman düşünemiyorum.»

3 — Sizce romanı kalıcı kılan ögeler nelerdir?

«Bu soruya kesin bir karşılık bulmuş olmayı çok isterdim. Buna rağmen diyebilirim ki, her roman, yazarının dünyaya bir bildirisidir. Yeryüzünde söylenmedik söz kalmamıştır, denildiğine göre bu bildiri bir «sentez» olmak zorundadır. Bu kısa girişten sonra, romanın kalıcılığını sağlıyan ögeleri şöylece sıralıyabileceğimi sanıyorum. Önce romancının ekin (Culture) derecesi. İç ve dış gözlem yeteneği. Yaratıcı kişiliği. Sonra... En son ama belki de en önemli nokta: Romancılığı!

Romancılığın ne olduğunu mu soruyorsunuz yoksa bana? Bakın onu ben de bilmiyorum. Ancak şunu söyliyebilirim. Benim için önde gelen yetenekleri olmıyan bir yazar, «iyi bir romancı »olabilir ama, hiç bir zaman kalıcı bir roman yazamaz!»

4 — Romanın toplum üzerinde uyarıcı, götürücü, yüceltici etkileri var mıdır, nedenleri nelerdir?

«Toplum bir bütündür. Sanatçı istese de istemese de o toplumun içinde, ama biraz da üzerindedir ve yapıtı istese de istemese de toplumda bir-takım tepkiler uyandırmaktan geri kalmaz. Ancak, toplumun çok ağır, çok belirsiz bir dalgalanışı vardır. Bir sanat yapıtının topluma önderlik yapacağını beklemek fazla iyimserlik olur. Sanat toplumun ka-

Gürkan AYLAN

Hiroshima Mon Amour

Yeni dalga Fransız filmciliğine çok şeyler getirdi. Olanaklar gitgide artar oldu. Bir Truffaut, bir Astruc, Jean Luc Goddard, Clande Chobriol bir Pollet, Camus, Resnais, kişiliklerini en güç beğenir eleştiricilere kabul ettirmek bir yana, Fransız filmciliğini çağdaşları arasında tırmandığı birincilik basamağından indirmeme konusunda olağanüstü çaba gösterdiler ayrı ayrı. Şiiri görüntüyle yoğurabilme başarıları, film dilini arılaştırma ustalıkları, gitgide daha yalın, daha şiirli bir anlatım özelliğine yönelmekte bulunmaları, günümüzün en güçlü sanatı olan sinemanın kocaman kapılarını yılmamacasına zorlamaları bakımından binlerce alkışa değer. Yalnızca ikinci filmi olduğu halde, Siyah Orfe'si su götürmez bir üne erişen genç yönetici Camus, nasıl uslardan çıkmayacak bir yapıt koyduysa ortaya, Resnais de aynı kılıkırkyaran çalışmanın sonunda dünya durdukça duracak bir yapıtla çıkıyor karşımıza: **Hiroshima Mon Amour.**

Fransız Kültür Kurulunun özel olarak gösterdiği bu film, genellikle, salonu boşaltanları korkunç etkisi altında bırakmış gibiydi. Korkunç etkisi, diyorum, çünkü sinemanın etkileyici niteliğine bundan güzel örnek az bulunabilir. Taşı gediğine oturtmasını bilen usta bir çenebaz gibi, Resnais de kamera - nın katıksız diliyle korkunç bir şekilde basıyor bamteline insanlığın. O güzelim aşk sahnelerinin gerisinde ne acı bir tuzak bekliyor seyirciyi. Geçen gününe gerçekten yazık bu filmi görmemiş kişinin.

Alain Resnais kısa filimleriyle de ün kazanmış bir yönetici. Bu türün başarılı örneklerini veren Franju, Varda, arasında, «Toute la Mémoire du Monde» adlı filmiyle de önemli yer tutuyor. «Nuit Et Brouillard» yapıcısı Resnais «Hiroshima Mon Amour» a dokümanter film tekniğini denediği uzunca bir öndeyişle giriyor. Adların sunuluşundan sonra, kamerasını Hiroshima'nın atomlanmış mutluluğuna yöneltiyor. Kararmış suratları, yanmış derileri, perişan bakışlı insanları, soluğumuz kesilerek izliyoruz. Radyasyonun mahvettiği yaşamlar. Topallıya topallıya giden bir köpek. Yıkıntıların altından çıkmağa çalışan kırık dö - kük bir umut - ama etten. Kamera, dikkatimizi uygarlık yapıtları üstünde topluyor zaman zaman. Uygarlığın insanlığa ettiği oyunu, insanlığı bir kalemde geçiverişini bir Russel gücüyle bağırarak anlatıyor. Resnais yaptığını bilen bir sanatçı. Kesin çizgilerle ayırıyor öndeyişi ana bölümden. Öndeyişin en ilginç yanı, en güzel, en şiirli aşk sahneleri diyebileceğimiz, çıplak iki vücudu gösteren sekanslardan birdenbire, göz açıp kapama tezliğiyle katı taraflara çekmesi bizi. Canlı birer yontu gibi sevişen iki vücut, - evet, şiir dolu bunlar- sonra bir hastahane köşesi. Muz kabuğu gibi kolayca soyuluveren deriler, ilâçlanan yanıklar, derken bir füze, bir sergi, bir reaktör simgesi. Karşıtlıkların büyük bir haşinlikle belirtildiği bir film bu. Yakın plânla çekilen sevişme sahneleri. ana tema'nın yardımcı ögeleri. Ipuçları.

Sonra, yalın, fakat ilginç bir müziğin eşliğinde, dokümanter filmden ana konuya giriveriyorsunuz. Dokümanter tekniğin bu noktada, bu kesimde son bulduğunu söylemek istemiyorum bununla. Yönetici, fırsatını buldukça bu amacını gerçek - leştirecek, Camus'nün renklendirdiği bu biçimi sürdürerek, en az onun kadar başarıya erecektir.

Hemen buracıkta, yukarda anlattıklarımı şöyle bir toparlamam ve bir yargıya varmam gerekiyor: **Bir** havası olan bir film Resnais'nin bu filmi. Bilinçli, ölçülü biçili yapıt. Diğer filmlerden ayrılan bir yanı var **«Hiroshima Mon Amour» un.** İlerde, bu yargım için bana hak vereceksiniz, umarım.

Büyük yapılarıyla, insan kümele-

---

lın zırhına en güçlükle etki edebilen bir silâhtır. Toplum, uyanmak ve yücelmek için, Carlyle'ın deyimiyle «Kahramanlar» ını arar. Sanat, «kahramanlar» ı yaratan ortamı hazırlar.»

5 — Bugüne kadar yayımladığınız «Acemiler», «Gordium», «Yalnızlar», «Loş Ayna» ve «Ara Kapı» adlı romanlarınızla ne demek istediniz ve nereye vardınız?

«Bu sorunuz hoş bir anıyı getirdi aklıma. On yıl önce, Adanada, «Acemiler» in son düzeltmelerini yaparken, bir arkadaşım merak edip okudu karalamalarımı. Nasıl buldu bilmiyorum, okuyup bitirdikten sonra saf saf «Bunu yazmasan baban mı döverdi?» demez mi! Ogünden beri her yeni romanımı bitirişimde bu soruyu sorarım kendi kendime. Sonra, gerçekten «bir şeyler» söylemiş olduğum kanısına varırım. Ama o «bir şeyler» ancak romanın içinde vardır. Dışına çıkaramam.

Sorunun ikinci kısmına gelince... Bir sonuca vardığımı söylemek pek erken sayılmaz mı?»

riyle, sokaklarıyla, hastahaneleriyle, öndeyişin geliştirdiği konu şöyle özetlenebilir: Zamanında Hiroshi - ma felâketini görmüş olan bir Fran sız kızı, bu yaşantılarının, iniltilerle beslenen, dehşet verici ifadelere bürünmüş insan bozması şekillerle resimlenen anılarının etkisi altındadır. Bir Alman gencini sevmiştir. Çılgınca sevmiştir ama. Gerçek anlamıyla sevginin. (Bisikletiyle sevgilisine doğru yolalması, şiirin en yoğunlaştığı bölümler. Obartma yok bu filmde. Yönetici, yalınlığa, derinliğe kıskanılacak bir temizliğe ulaşmış anlatımda.) Ailesi tutup kızı mahzene atıyor. Amaç, bu günahı cezalandırmak ve sevişmeyi önlemek. Mahzen günleri kızın ölüm saydığı günlerdir. Bilinçaltında yer ediyorlar. Camı kırıp içeriye, yani mahzene yuvarlanan bir zıpzıp, cankurtaranı oluyor onun. Ağır bunalımlardan çekip alıyor birazcık onu. Sevdiğini okşarcasına okşuyor zıpzıpı.

Alman öldürülüyor. Kız yapayalnız kalmıştır. Sevgisini sürdüreceği başka birini arıyor. Bir Japon genci çıkıyor karşısına. Sevişen iki vücuttan birinin sahibi. Oysaki Alman gencinin yerini tutamıyacaktır. Kızın sevgisinin somutlaşmış bir örneği, bir kalıptır, okadar. Kız Hiroshima felâketinden sözedince, Japon da, kızın yaşamındaki büyük felâketi öne sürer.

Filmde paralel durumlar yer almaktadır. Kız - Japon sevişmesi, nasıl ki Kız-Alman sevişmesinin yalın bir paraleliyse, Kızın sevgisindeki yıkıntı, simgesel olarak, tüm insanlığın mutluluğundaki yıkıntıya paralel olagelmektedir. Böylelikle insançıl yanı kuvvetle beliriyor fil - min. Bilinçaltı sorunları da aynı kuvvetle işleniyor. Kızın, yatakta uyumakta olan Japon'a, bilinç altına sinmiş bir korkuyla bakışını kamera, bir anlık bir değişimle, sert çizgilerle yansıtıyor: yataktaki yarı çıplak vücudun yerini, yaralı bereli, kolu kanlı bir vücut almıştır. Kızın, gazinoda Japon'a, psişik etkenlerin basıncı altında yaşamını anlatması da böyledir. Kamera, mahzenle gazino arasında şıp diye bir ilgi kuruverir. Mahzenin penceresi, gazinonun penceresi olur, mahzenin taş duvarları da sokaktaki taşlar.

Kızın, çeşitli ses tonlarıyla ruhsal değişimlerini tanımlaması, filmin en ilginç yanlarından biri, ama Fransızca bilmeyişim yüzünden buraların gereğince anlamına varamadım desem yalan olmaz.

Güzel fotoğraflar seyrettik. Sözgelimi atomu kötülemek amacıyla hazırlanan dövizler; (kamera bunları, alt taraflarını pek göstermeden alıyor, yani gök ve dövizleri seyrediyorsunuz yalnızca.) Sözgelimi doğa; tüm güzelliğiyle doğa, bisikletli sahneler ve ışıklar.

Süreli olmayan, fakat en can alıcı bölümlerde ortaya çıkıveren müzik, belirli bir iki not'ta gezinen piyano ve arasıra tiz seslerle ona katılan flütle, öykünün ve dramatik eylemin gelişmesini sağlayan bir vurgu oluyor. Oyunculara gelince, Kız başta olmak üzere, son derece ölçülü ve duygulu bir oyun çıkarıyorlar. Kızın, «yalnız mısınız?» deyip masasına oturdukları zamanki bakışları, sanırım ki birçok oyuncularınkine taş çıkartacak nitelikte. Unutulmaz bir oyun Kızın oyunu. Japon genci ise çok cana yakın. İki kişinin öyküsü, ama bilinçaltı üstelemeleriyle, ruhsal değişimlerle çözümlenen öyküsü, soyutlamaya, vararak genel anlamda mutluluğun, ya da mutsuzluğun portresini çizmeğe yetiyor. Oyunun varmak istediği son nokta da bu olsa gerek. Birey yaşamından toplum yaşamına kayıveren bir öz. Toplum mutluluğunun bir anda yıkılıvermesi. Umutsuzluk, geleceğe olan güvensizlik. Bir aşk olgusunun yardımıyla işlenen, çağımızın en önemli gerçeği. İnsanlığın, uygar insanlığın beynine tüm ağırlığıyla inen bir balyoz. Etkisini hiç yitirmeyeck bir taşlama, uyartı. Söyliyecek bir sözü olan, derin, düşündürücü, ipnotize eden bir yapıt. Çağımız değer ölçülerinin defne dalı. Resnais de bu dalı, kazandığı diğer ödüllerle birlikte hak eden, sahiden hak eden büyük yönetici.

hammalın günlügünden

bir adam
ok açmış bir hanımeli elleri
rakı kadehinin tutuştuğu elleri
soluğunu götürüyordu küçük evlerin

ince uzun birşeydi sarı
çok okuyamamış vakti zamanında
büyük gözlerinde yorgunluğun izleri
hep çocuklardır
hep o çocuklardır tedirgin bakışlarında

büyük elleri çizerdi sabahlara
kaldırım taşlarının pis ıslak gerçekliği
çizerdi umutsuzluğun korkusunu sabahlara
büyük ellerinde şeker çuvalları uyurdu
ıslak çocuklarının bakışında kara kargala-
lar çiziminde
tüm sarı umudumuz denirse adına
sırtımızda uyurdu

Halûk AKER

belki yaşamak

Çiçeklerime komşu bir kadın
çifte yüzlü, acı, sonra parmakları
parmakları ince mi göndermiş uzaklara
binlerce aşkın birlikteliği saçlarının kıyısında
güneşle böylesine dost olmalarımdan
yasak çiçeklerimde bir kadın.

hep uzak uzak yaşıyorum ya
bütün denizlerimdesin diye bu
ilk gelensin diye gözlerime
yabancılığından korkulu, açık
çirkin, olabildiğince.

olabildiğince çirkin ol diyorum
kadınımsan çiçeklerimde
bana yasaksan.

Egemen BERKÖZ

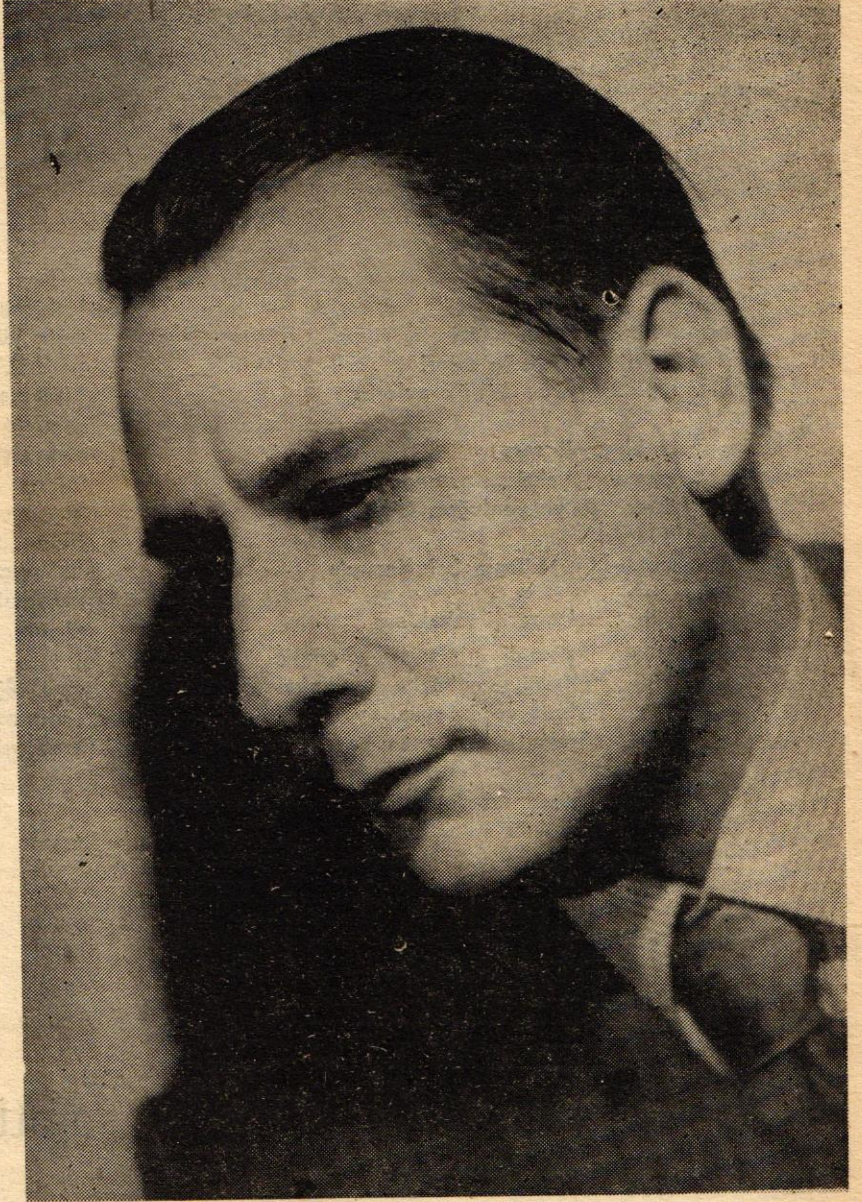
ne iyi ağıttım size

Beyaz bir ata dayalı biraz da terkisinde rahat
Bir öldüğüm var ne güzel tüfeklerle delik deşik
En güzel söyledikleri rüzgâra karşı sevgili ağıt
Vurur bıraktığım çiçeklere deli bir güz sabahı
Bağırışırlar acı tasalarıdır yüreklerindeki ben
Korkuları her birinde yeni açar bir vagonya
Bu en iyi kadınlarımdır gün ışığına vurgun
Verirler bir çiçekliği gecede açtığım pancurla
Yaşadığımı ister tüyleri renkli kuşların içimde ansızın
Bir esnemeğe çalışırım topraksı bir esneyebilsem
Ter içinde buğulanır gözlerim sonra havaya atarım
Böceksi bir uzanırım uzayına bir kahredici yaprağın
Soğuk çarpar yüzüme uyanamam kaldırır başka bakarım
Islatır bir yeni büyürüm doğama sevgili yalnızlığım benim,

Önder GÜRCAN

YALNIZLIK BANA YASAK

Oktay AKBAL

Tek başıma kalamıyorum. İkinci bir kişi beliriyor birden. Hem bildik biri, hem yabancı. Hem dost, hem düşman. Çevremi boş bulunca gelip yerleşiyor yanıma. Oturuyorsam, karşı koltukda. Sokaktaysam, bir adım önümde. Koluma giriyor. Yüzüme gülüyor. Kaşlarını çatıyor. Hemen kalabalığa dalmalıyım. Hemen radyoyu açmalıyım. Hemen biriyle konuşmalıyım. İlk karşılaştığım adamdan ateş istemeliyim, yol sormalıyım. Bir kadına bakmalıyım. Bir kahveye, bir sinemaya dalmalıyım...

Yasak bana insansız sokaklar, boş park kanapeleri, kimsesiz yollar. İlle garlara gitmeliyim. Sinemalar, meydanlar, kahveler. Yüzler, yüzler görmeliyim. Çirkin, uzun, sıska. Gözler, renk renk. Şapkalar, paltolar. Islak, tozlu. Yanıma yaklaşamamalı. Kulağıma dudaklarını değdirememeli. Sesini duymamalıyım. Bana durmaksızın kendimi hatırlatmamalı. Beni kendi üzerimde düşünmeye sürüklememeli.

Gereği var mı on yıl önceye dönmenin? Bir geceyi, bir akşam üstünü yeniden yaşamanın? Hayır, yapacak. On yıl, yirmi yıl öncenin karı-

şık öyküsünü duyuracak. Yanlışlıklar mı yapmışım, ters bir adım mı atmışım, bir çıkmaza mı girmişim, ille ille hatırlatacak! Biliyorum onları. Terslikler, yanılgılar çok. Yaşamam dolu onlarla. Ne olacak? Ben geçtim onları. Ben o insan değilim. Başka bir kişiyim artık. Hergün bir yeni insan değil miyiz? Geçti o anılar. O anılardaki kişi. Bak, kilom başka, paltom başka, elbisem başka, deri, deri de başka. İçimdeki düşünceler, üzüntüler, sevinçler, düşler başka. Duygular başka. Öyleyse ne var o eski nenleri tekrarlayacak? Evet, o yollara sapmamalıydım, o yanılgılara düşmemeliydim. O kitabı kapatmalı başka kitabı açmalıydım. Yeni yönlere doğru koşmalıydım. Doğru belki de dedikleri Belki yanlış büsbütün. Kim bilebilir? Geçmiş, geçmiştir. Yeniden yaratılmaz ki! Ne istiyor öyleyse benden? Niye ayrılmaz ardımdan? Niye hep beni kıstırmaya uğraşır?

Yalnızlığı severdim. Açılırdım şehir dışlarına. Bir yol tutardım, bir saat, iki saat giderdim. Yalnız Çoğu zaman hiçbir şey düşünmezdim İnsanlara yaklaşmak istemezdim. Onları hep uzaktan severdim. Seyretmesi daha hoştu insanları. Konuşunca birşeyler yitirirlerdi. Elle dokununca bozuluveren oyuncaklara benzerlerdi Uzaktan sevmek daha iyiydi. Kadınları da. Genç kızlar vardı hoşlandığım. Bir defa bile konuşmamıştım. Beni belki de tanımazlardı. Görünüşlerine yakışan birer kişilik uydururdum onlara. Alışmıştım buna; en kalabalık yerlerde bile yalnız olabilirdim. Uzun uzun mektuplar yazardım, yırtar atardım. Yalnızlığımın tadını duyardım iyice. Her çareye baş vururdum bunun için. Dostluklardan kaçardım. İnsanların toplu hayatından ürkerdim. Hep tek başıma olmak isterdim. Kendime yetmek Kendi başıma bir evren kurmak.

Yalnızlığım içinde zamanı yitirdim. Yıllar geçti, farkında olmadan. Aynalarda biri vardı, arada bir bana bakan. Her zaman çıkmazdı karşıma. Arada bir garip garip beni süzerdi. Tam saçımı tararken, tam traş olurken, tam kravatımı bağlarken birden beliriverirdi. Kalakalırdım. Yüzümü keserdim Kravat bağlamasını unuturdum. Gözlerimi başka yana çevirirdim O yanda belirirdi bu defa. Kapatırdım göz kapaklarımı, bakışı içimde yaşardı. Birşeyler anlatmak isterdi. Giderek aynalara bakmaz oldum Traşı seyrekleştirdim. Kravat bağlamadım. Anlamıştım: bir düşmanım vardı artık. Tanıyordum onu. Bir vitrine bakarken elini camdan bana uzatıyordu, başını sallıyordu. Bir kapıdan geçerken ayağımdan çekiyordu. Hele boş sokaklarda beni yakalamasın! Kolumu sımsıkı tutar, başlardı konuşmaya. Kulaklarım uğuldardı. Söz açardı çocukluğumdan. İlkokul günlerimden. Hep de unutmak istediklerimi hatırlatırdı. Bir defasında bir çocuğa çelme takmıştım okul merdivoninde. Tepetaklak aşağı yuvarlanmıştı. Ne çok unutmak istemiştim bu olayı. Unuttum da. Yaşlı bir kadını tersmemiştim. Yalanlar söylemiştim. çevreme yaymıştım. Sorum nedir bilmeden. Bunları hep tekrarlıyordu. Bunlar gibi neleri. Birçok yollardan yürümek mümkündü. En iyisinin hangisi olduğunu biliyordum.

Artık ondan korkuyordum. Gitgide içimde yerleşiyordu. Kıvrıla kıvrıla hortumunu iç derinliklere uzatıyordu. Donmuş, kaskatı kesilmiş eski çirkin anılar yığınını kazıyordu. Boşuboşuna akıp geçmiş günler kopuk parçalar halinde çın çın ötüyordu. Bendim hepsinin kahramanı. Bendim o anlamsız kişi. Bendim. Bendim hep. Zordu dayanmak, Duymak, anlamak istemiyordum. Kaçmak, kurtulmak... İnsanlardı tek kurtarıcı. Kalabalık, aydınlık, sokaklar, tramvaylar, gürültüler, sinema salonları, kahveler. Ondan kurtulmak için başvurmadığım çare kalmadı. Tavla tartilerinde birinci oldum. Kaptıkaçtılarda usta kesildim. İyiydi, insanlar konuştukça iyiydi. Hep o içinde bulunduğum ânı yaşıyordum. Hep geleceğe doğru gidiyordum. Geçmişi hatırlamıyordum Sinemalar da övleydi. Silâh sesleri, kızılderililer, danslar, hep avutucu şeylerdi. Ne kadar çok silâh patlasa, ne kadar çok insan öldürülse, o kadar iyiydi. Tramvay duraklarında yağmur altında bekleşenlere katılıyordum. Genç kızlar, kadınlar, öğrenciler arasında kendini duyuramıyordu Bazan eski anılara benzer görünüşler onu yanıma yaklaştırıyordu. Bir genç kız okul çantasını sallıyarak tramvay belkiyor. Tamam. İçime birşeyler doluyordu. Yalnızlığımın acısını duyuyordum. Kaçırılmış fırsatlar, aptallıklar. Yıllar öncesi bu duraklarda bekleyişlerimi, eli boş dönüşlerimi. Sinemada bazan bir benzeyiş, bir anış, bir gülüş beni geçmişe sürüklüyordu. Sevmiyordu beni hiç. Küçümsüyordu. Ömrünü havaya uçurmuş biri sayıyordu. Çılgına çeviriyordu. Beni geçmiş yanılgılarımla başbaşa kalabileceğim günlere iteliyordu. Bir aynaya baksam gözlerimin içinde güldüğünü görüyordum. Garip bir sevinç duyar gibiydi acılarıma. Aynaları kırmak, geçmişi geleceği ortadan kaldırmak istiyordum. Çaresi yoktu. Ne yapacağımı bilemiyordum Karşıma çıkan ilk insana koşup «Ateşiniz var mı?» diyordum. Ya da bir kadına gereksiz yere çapkın çapkın bakıyordum. Uzaktan geçen bir tanıdığı görür görmez koşup koluna giriyordum.

Yalnızlık bana yasak. Hep insanların arasında olmalıyım. Kalabalıkta bile tek başıma kalmamalıyım. Büyük kentlerde yalnızlık derinden duyulur. Ben küçük şehirlerde hiç yaşamadım. Milyonuk şehirlerin bulvarların tadılan bir yalnızlık var ki onu önlemek zor. Parklardaki, kenar semtlerdeki yalnızlık başka... Oturuyorum bir sokak kanapesine, kendimi deniyorum. Belki gelmez yanıma diye. Beki unuttu diye. Eski yalnızlığımı yeniden tadarım diye. Denizi gören bir sıra var ağaçların altında. Oraya. Sağa sola bakıyorum. Evrenden kopup kendimi dinliyorum. Yok, yok ortalıkta. Açıyorum kitabımı. Bir sayfa okuyorum içimden. Başımı kaldırıyorum. Tekrar çevreme bakıyorum. Yok, yok. Düşmanım yok. Dost geçinen o düşmanım yok... Gözlerim denizden kayan bir vapura ilişiyor. Dumanlar salıyor maviliğe. Ufacık, minicik. Nereye gider bu duman, havada ne olur? O duman senin içinde diyor biri. Kapkara dumanlar sarıyor çevremi. Gene o karmakarışık konular, geçmişin olanca tozu, yanılmalar, aldanmalar birer kitap sayfası gibi açılı açılıveriyor. Yanıbaşıma gelip yerleşmiş. Ayak ayak üstüne atmış. Tıpkı bir dişi. Düşmanlığı dostluğu anlaşılmıyan bir sevgili. Yasak bana yalnızlık. Bu yasak hiç bitmeyecek çaresiz kalkıyorum. Onu koluma takıyorum. Geçmişin karanlık yollarına doğru ağır ağır yürüyorum.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

SARKAÇ — Yolunu aramaya çıkmış bir delikanlı, önce aşırı sola sapmış ,kovuşturmaya uğramış, işinden olmuş.. Sonra, düşünce özgürlüğü alanına varmış, dikkati çeken yazılar yazmaya başlamış.. Ama, insan bu memlekette bir defa polisin gözü altına girdi mi ölse kurtulamaz, daha doğrusu ölür kurtulur. Bu genç adam da, sadece bir aramanın verdiği yanıltma evresini aştıktan sonra da kendisine mahkûm gözüyle bakıldığını gördükçe üzüntülere düşmüş, ne yapacağını bilememiştir. Kurtuluşu ayrı sağın kollarına atılmakla bulmuştur sonunda. Şimdi geri bir gazetede köy enstitülerine karşı yazı yazıyor... Bu tek olay üzerinde durmak amacımız değil.. Ama, tipik bir olay bu... Toplumun baskısı bir genç adamı, düşünme yoluna girmiş bir genç adamı aşırı soldan alır aşırı sağa atar... Kendisi ortayı seçmiş olsa bile ortada durmasına izin verilmez... Bu bir acı serüvendir. Ama, gerçektir.. İnsan, bu toplumda bir sarkaç gibi, sağdan sola, ya da soldan sağa gider gelir, durmak istediği noktada duramaz.. Suç birey.in de değildir. O yüzden, sözü geçen genç adamın öyküsünü sadece dikkatle izlemek kalıyor geriye...

KUBALI — Sayın Cumhurbaşkanı Prof. Kubalı'yı yanına alarak Cumhuriyet Senatosu'nda şeref locasında yanına oturtmuş. Bunu görünce, bir partiye bağlı olan senatörler, protesto anlamında çekilip gitmişler. İyiye işaret değil bu.. Demek ki alttan alta hâlâ o bilinen bilim korkusu yaşayıp gidiyor..

LUCIFERO — Avrupa Konseyi'ne giden delegelerimiz oradan bu, adı şeytana benziyen kiralcı İtalyan delegesinin parlak fikirlerini getirdiler.. Hele bir gazete, Lucifero'yu kendi ülkesinde bile erişemiyeceği bir üne kavuşturdu. Her gün adını manşetlere çıkardı. Bu Lucifero, 138 kişiye karşılık, üç arkadaşı ile, Kayseri'deki tutukluların «düşünceleri yüzünden mahkûm edilemiyecekleri» yolunda esmiş, savurmuş.. Kısacası, gazete anlatmak istiyor ki, Türkiye'de «düşünceleri yüzünden mahkûm edilen» bu adamlara haksızlık edilmiştir. Daha kısası, ihtilâl de, onun Yüksek Adalet Divanı da hükümsüzdür. Haklı olan nedir, kimdir? Yazarları, gazetecileri hapse tıkmak, memleketin iktisadi hayatını felce uğratmak oy vereceklere ormanları yok ettirip Türkiye'yi çöle çevirmek, insan haklarını ayaklar altına almak, cahil adamları devlet başında tutup memleketin canına okumak. Üniversite öğrencilerine ateş açtırmak, kimini ayaksız bırakmak, kimini cansız yere sermek. v.b. Sayın delegelerle onlar kadar sayın gazeteciler, Lucifero'ya bunları neden anlatmadılar acaba?. Dünyadan habersiz bir İtalyan kiralcısı ile el ele vermek mi insan haklarını savunmanın yolu?. Anlayın artık gerisini.

KURTULUŞ ÇARELER — Diyanet İşleri bütçesi sırasında mı, yoksa kanun konusu olarak mı ileri sürüldü, hatırlamıyoruz. Din adamlarının dini kisvelerle sokakta dolaşmalarına izin çıkması öne sürüldü.. Milli Eğitim Şûrasında bir Profesör de İmam — Hatip Okulunu bitirenlerin köylerde öğretmenlik yapmalarını önermiş. Yani dört yandan sarılmışız. Atatürk devrimlerini yıkmak için nerelerde köprü başları kurulduğunu dehşetle görüyoruz. Köy imamları yetmemişde, yanlarına müşavir olarak imam — hatip okullarını bitirenleri katacağız. Ahrete yolculuk için ray döşemeye öyle bir girişmişler ki bir gün kendimizi Suudi Arabistan çöllerinde bulursak hiç şaşmıyalım.. Bu yolun sonu oraya varır..

BAŞOLUN HASTALIĞI DEĞİL,BAŞOL HASTALIĞI

İnsan bir ihtilâlin sonunda, ihtilâl yargıcına bu derece âdi hakaretler savrulacağını bilseydi, 27 Mayıs sabahı o denli sevinmeyi gerekli bulmazdı.

Hani ağızlarda çiğnenen kirli sakızları görüp de söylenecek bir takım sözler vardır ya, onları söylemekle de iş bitmez. İnsan, bir çirkef seline yeter mi?. Temiz tükrüğümüze yazıkolur . Bir adam ki, eskideyimiyle «bütün vakarıyla» mahkemeyi yürütmüş, sağduyu sahiplerinin hayranlığını kazanmış, sonra bir köşeye atılmıştır. Ev değiştirecektir, ev verilmez; telefon alalcaktır, telefon verilmez. Sonra da «kansere tutulmuş» diye propagandaların en bayağısına girişilir. Salim Başol kansere yakalansa da bundan ne çıkar? Her gün yüzlerce kanserli ölüp gidiyor. Hastalık bir ceza değildir. Ama, dilleri kanserleşmiş olanlara ne diyeceğiz? Diyebilecek olanlar susuyor da, tasası bize düşüyor işte..

İKİ CADİLLAK — Meclis Başkanları için birer Cadillak ısmarlanmış. Tutarı 320.000 lira.. Herkes soruyor, gereği var mı, diye? Oysa örneğin Ankara'da kaç semtte kütüphane, çocuk kütüphanesi vardır? Bir Cadillak parasına büyükçe kaloriferli bir daire alınır, ötekisinin karşılığı da fon olur. Alın size bir semt kütüphanesi. Ya da, başkentte bir resim galerisi yoktur. Bu arada temel olarak konur, bir sergi salonuna başlanır. Ya da bir oda müziği orkestrası kurulması için oyun bahçeleri yapılır kentin şurasında burasında. Ama, bizim ülkede Cadillak normaldir de ötekiler anormaldir......

50.000.000 — Milli Eğitim Şûrası'da söz konusu edilmiş. Şimdiye değin İmam Hatip okulları için bu

kadar para bağışlanmış. Lâyık okullarımız süpürge parasına muhtaç iken İmam — Hatip okullarının bağışla beslenmesi memlekette geri kuvvetlerin ne denli teşkilâtlı olduğunu gösteriyor. Din öğretimi için bol keseden verilen bu paranın dini kendisi için değil yobazlığın güçlendirilmesi amacıyla verildiği apaçıktır. Eskiden «Ahıretimizi mamur edelim!» diye bir sözle çıkarlardı karşınıza. Dünya'ya bakın, herkes dünyayı bayındır yapmaya uğraşıyor. Dine de bir şeyler ayırmayı ihmal etmiyor, ama bizim tutumumuz tersine..

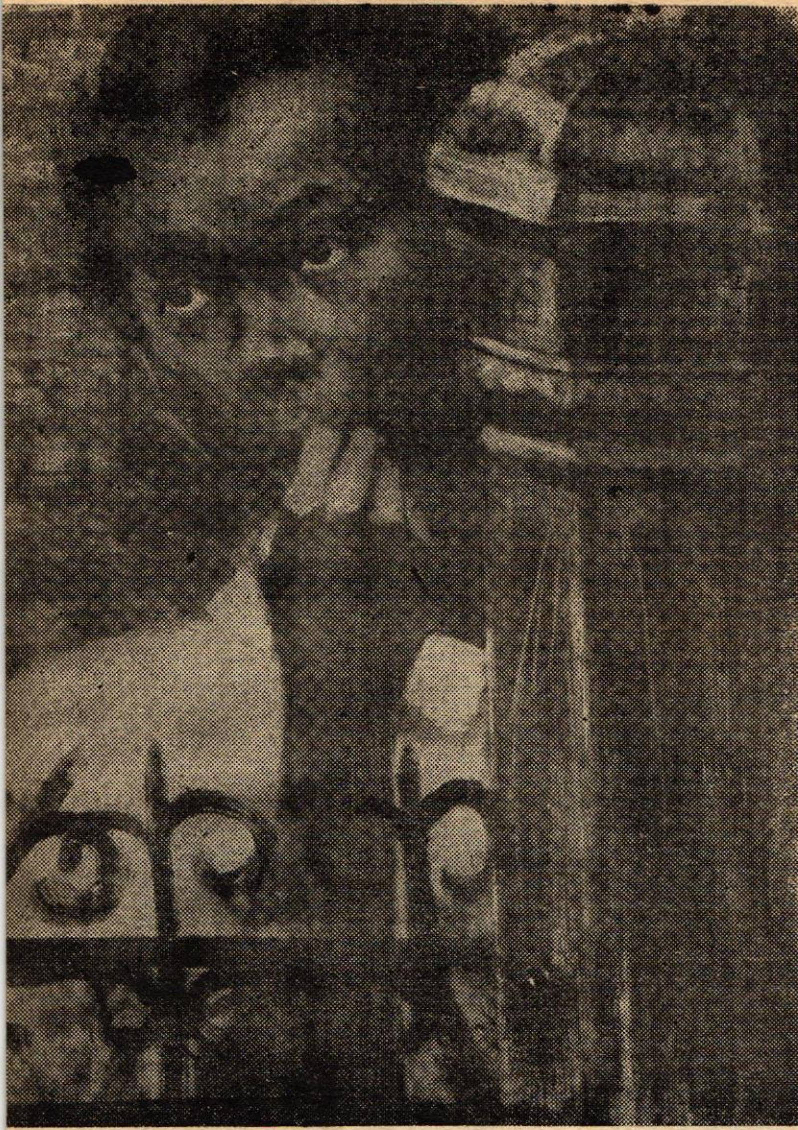
DOLAŞIK TERİMLER — Bir senatör, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü için «Soprano olmak istiyor!» demiş. «Tenor» mı diyecekti acaba? Oysa en kestirmesi, «hanende» deyip çıksaydı işin içinden.

HANGİSİ ÖNEMLİ — Adı 27 Mayıs öncesini hatırlatan bir gazetede iri bir başlık: «Bayar'la Menderes'e gelen hediyeler şahıslarına aittir!» Aynı gün başka bir gazetede bir başlık: «On yılda Türkiye'de 311 hektar orman yandı.»

Hediyeleri varsın ceplerinde kalsın. Bize ormanları geri verebiliyorlar mı? Oy için harcadıkları ormanları?.

IŞIK — Bir sanat dergisinde yaşlı bir kadın ozanımız «efendisi» ne sesleniyor: «Işık, ışık;» diye. «Efendisi» Mevlâna'dır. Işık varsa eğer, Mevlâna'nın ciltler dolusu kitaplarındadır. Onlar da ortada. Açın, ışıkların diyesi beklenir bu elektrik çağında?.

«Zenci, ve beyazlar arasında geçen hayat, nadiren bu denli dramatik ve sürükleyici anlatılmıştır. Manolyalardan ve yapmacıktan sıyrılmış, benim pek iyi bildiğim güney canlandırılıyor.» (Erskine CALDWELL)

John Andrew RİCE'den Alâaddin BİLGİ

Ancak Bu Kadar Adâlet Koparabilirsin

(Geçen Sayımızdan)

Ama bakalım elinde miydi? Mrs. Staples yeniden hücuma geçti:

«Demek bir erkekle tanışıyorsunuz, evli bir adamla...» sözünü yarıda keserek, «Herhalde çok parası olldu̇ğunu biliyordunuz.» dedi.

Miss Mary Lou, «Bilmiyordum. İlgilendiğim de yoktu. Kocamdan bana yetecek kadar kalmıştı.» diye karşılık verdi.

Mrs. Staples, bütün şirretliğini sesinde toplayarak, «karşıma geçipte herhalde Abercrombie köşkünün kirasını Mr. Staples'in vermediğini söylemek istemiyorsunuz?» dedi.

Miss Mary Lou'nun ensesinden gülümsediğini görebiliyordum. «Bunu demek istememiştim. Ama söyleyebilirim, kirayı Bob vermiyor.»

Mrs. Staples ayağa fırlayarak bağırdı: «Nasıl cüret ediyorsunuz?»

«Neye cüret ediyorum?» Bunu söyleyişinden, o damdan düşer gibi sorulan soruya pek şaştığı belli oluyordu.

«Kocama, Mr. Staples'e benim yü-

züme karşı Bob demeye nasıl cüret ediyorsunuz?» Artık haykırmaya başlamıştı.

Miss Mary Lou bir zaman ağzını açmadı. Parmaklarını koltuğun kenarında bükerek öylece oturdu. Sonra sakin ve kımıldamadan, «Buraya kavga etmeye gelmedim. Sadece bilmenizi istiyordum ki...» Durdu, hâlâ sâkindi, «Benim kim ve nasıl bir insan olduğumu gördükten sonra Bob'u bırakacağınızı, ondan ayrılacağınızı sanmıştım. Biz evlenmek istiyoruz.»

«Ya, öylemi?» dedi. Mrs. Staples sesi bir tazının hırlamasını andırıyordu. «Demek bir erkeği karısının elinden almayı o kadar kolay zannediyordun!»

«Kocanızı elinizden ben almadım Mrs. Staples.» Bu cümleyi bir defa daha tekrarladı, «Kocanızı elinizden ben almadım.» Parmaklarıyla koltuğun kenarlarına vurarak doğruca Mrs. Staples'in yüzüne baktı. Parmaklarının hareketinden iyice kızdığı anlaşılıyordu, gene kendini tutuyordu. «Kocanız sizden çok uzaklaşmış, bunu siz de biliyorsunuz. Onu bir daha ele geçirmenize imkân olmadığını siz de benim kadar bilirsiniz.»

Mrs. Staples, «Ben böyle bir şey bilmiyorum.» diye karşılık verdi.

Miss Mary Lou kalkacakmış gibi koltuğunda kımıldandı, yorgun bir eda ile, «Pekalâ, siz bilirsiniz,» dedi, «konuşmakta fayda yok, şimdi anlıyorum.» kalkmıya başladı.

Mrs. Staples «Peki şimdi ne yapmak niyetindesiniz?» diye sordu.

«Ne mi yapacağım? Ne demek istiyorsunuz?» sanki yaramaz bir çocukla konuşuyordu.

«Durun, durun hele bir dakika.» Mrs. Staples bu sözleriyle kadını koltuğuna itip oturtmak istiyor gibiydi. «Siz buradan uzaklaşsanız da bir şey değişmez sanıyorsunuz öyle mi?»

«Evet, beni hiç tanımasa ya da beni bundan sonra bir daha görmese gene birşey değişmezdi.»

«Hiç de öyle değil, yanılıyorsunuz! Yanıldığınızı şimdi size isbat edeceğim!» Bunları söylerken ayağa fırladı köşeye doğru geri geri giderek Mr. Staples'in masasına vardı, sağ elini geriye doğru uzattı. Sonra çekmecenin açıldığını gördüm, bir de baktım elinde Mr. Staples'in arka bahçede ara sıra ateş denemesi yaptığı koca tabancayla genç kadına doğru geliyor. Tabanca öylesine ağırdı ki Mrs. Staples'in bir deri bir kemik bileği kırılacak sanırdınız. Her yanı tir tir titriyordu. Sonra her şey o kadar süratli geçti ki ne olup bittiğini ben de anlıyamadım. Miss Mary Lou tıpkı bir kedi gibi süratle koltuktan fırladı yana doğru sıçrayarak hanımın bileğini kavradı. İşte o anda olanlar oldu. Bir patlama duyuldu ve Mrs. Staples tortop odanın ortasına yığıldı.

Durduğum zaman bir mahalle ötedeydim.

Annem böğürtlen şarabı yapardı. Meyvanın suyu ilk sıktığı gün berrak mor renkte olurdu. Ertesi gün bağlardı bulutlanmıya. Hele üzerinden birkaç gün geçti mi köpürür, hafta sonunda ise küpten taşmıya başlardı. İşte şehir tıpkı böyleydi.

Mrs. Staples'in vurulduğunun ertesi, Çarşamba günü sıra Yargıçlarındı. Saat oniki gibi hem annemden bir iki lokma yiyecek almak hem de konuşulanları dinlemek için mutbağa girdim. Ne anneme, ne babama, ne de başkasına tek kelime söylememiştim. Söylemeye niyetim de yoktu. İstediğim herkesin ne dediğini bilmekti. Miss Mollie'nin Yargıca olayı soracağından emindim.

Dediğim gibi, oturur oturmaz Miss Mollie, «Ama nasıl olmuş?» diye sordu. Söyleyişinden bu konuya yemek odasına girmeden önce başladıkları anlaşılıyordu.

Yargıç, «Galiba Maggie Staples birden aklını kaçırmış, hani inanılır da. O anda tabancaya sarılmış. Mrs. Mac Donald silâhı elinden almıya çalışırken patlamış, Maggie yere yuvarlanmış.»

«Aman Allahım peki sonra ne olmuş?»

«Her namuslu insanın yapacağı şey. Kazayı haber vermek için şehre inmiş. Şehirde kimseyi tanımadığından birisi Şerif Griggs'e göndermiş. Her şeyi anlattıktan sonra Griggs iki yardımcısını Staples'lere, kadını da arabayla evine göndermiş. Çok bitkin görünüyormuş. Ne yapsın zavallı.»

Miss Mollie, «Kim bu kadın?» diye sordu.

«Söyledim ya, Mrs. Mac Donald isminde birisi.»

«Herhalde bu tarafa yeni taşınmış biri olacak.» Miss Mollie'nin sesinden, Mr. Staples ile Miss Mary Lou hakkında yapılan dedikoduları duymamış olduğu belliydi. Bu pek mümkün görünmüyorsa da, Miss Mollie'nin herkesten uzak durduğunu, kadın dedikodularına karışmadığını unutmamak gerek. Bir zaman ikisi de yemeklerini yediler. Sonra Miss Mollie, «Bundan önce hiç kendisinden bahsedildiğini duymuş muydun?» diye sordu.

Hakim hemen cevap vermedi. Kaygan bir yerde yürüyormuş gibi dikkatli olduğu belliydi. «Evet,» dedi nihayet, «adını duymuştum.»

Miss Mollie hiç kuşku duymadan devam'a, «Kim bahsetmişti, yani şehre geldiğini kim söylemişti?» diye sordu.

«Zeb Proudfit»

Bu ismi duyunca sanki başımdan kaynar sular döküldü. Söylenilenleri artık anlıyamıyordum. Bu adam savcıydı ve böylesine kötü bir adam az bulunurdu. Beyazlara karşı dişi kestiği, bize karşı ise her zaman berbattı. Daha kötüsü korkak, âdi ruhlu bir adamdı. Av hayatında tek bir defa koku almamış tazılara benzerdi. Üstelik öteki tazılar av kokusunu aldı mı en başa geçer her şeyi kendine mal ederdi. O zamanlar beyazların adaletini pek bilmezdim, bu gün de pek anlamam, yalnız Zeb Proudfit'in pençesine düşene tanrı yardım etsin. Bahçeye çıkarak çapaya başladım.

Cenaze töreni ertesi gün öğleden sonraydı. Bu gibi durumlarda her zaman olduğu gibi bütün beyazlar törene katılmıştır. Ve tabii dedikodu almış yürümüştür. Her nasılsa, havada bir değişiklik olduğunu pekâlâ hissediyordum. Yağmur ya da fırtınanın yaklaştığını duymanız gibi birşeydi bu. Kimseyle konuşmadığım, hiç bir şey duymadığım halde bunu hissediyorum. Eve geldiğimde annem, babam içerdeydi. Annem herhalde olay üzerine birşeyler söylemiş olmalı ki merdivenleri çıkarken babamın, «Kahyası olma herkesin,» dediğini duydum. Annem bir koya su getirmemi söyledi. Arka bahçede kuyunun başına gelince bitişikte oturan Sam Fox'u gördüm; çocuk söylenilenleri duyup duymadığımı sordu. Hiçbir şey işitmediğimi söyleyerek suyu çektim, içeriye girdim.

Cumartesiye şarap köpürmeye başladı. Bunu bütün çevremde hissediyordum. Yargıçlara işe gitmeden önce annem şehre ötedenberi almaya yolladı. Adliye binasını geçerken merdivenlerde her zamandan daha kalabalık bir gurubun oturduğunu gördüm. Bu olağan işlerdendi. Adliyenin etrafında daima tütün çiğneyen, konuşan, gülüşen bir aylâklar topluluğu bulunurdu. Yalnız bu gün daha kalabalıktılar ve gülmüyorlardı. Hararetle birşeyler tartışıyorlardı. Sonra başka bir fark daha vardı. Bize kızmıyorlardı. Bize kızsalar bana hain hain bakarlardı, oysa beni gördükleri bile yoktu, boyuna konuşuyorlardı. Sonra birden herkes Mahkemenin kapısına baktı. Zeb Proudfit iki üç arkadaşıyla yüksek sesle konuşarak binadan çıkıyordu. Yüzü kırmızıydı, ağzındaki sigarayı çiğneyip duruyordu. Söylediklerini duymuyordum, duymuya niyetli de değildim. Yalnız bir felâketin yaklaşmakta olduğu belliydi.

Yargıç Tolliver yemeğe yarım saat kadar geç gelmişti. Çok üzgün görünüyordu. Miss Mollie birşeyler sorunca dalgın dalgın, «Efendim, bir şey mi söyledin?» diye tekrarlıyordu.

Kocası çalışırken her zaman yaptığı gibi dediğini tekrarlamıyordu fakat bir defasında, «Çok tuhaf Mrs. Mac Donald cenazede yoktu.» dedi.

«Ölünün farkına vardığını hiç sanmıyordum,» dedi yargıç, «bulunduğu yerde düşünecek o kadar çok şeyi olmalı ki...»

«Ama Yargıç Tolliver ne demek istiyorsun Allahaşkına?»

Hafifçe gülerek, «Birşey demek istediğim yok. Yalnız eğer şu anda Maggie cehennemde değilse ben de insan değilim-»

Miss Mollie kendini tutamadı, gülerek, «utanmıyor musun bunları söylemiye Yargıç Tolliver.» dedi.

«Ama ne yapalım, dediğim doğru bunu sen de bilirsin.»

Hanım ciddileşerek «Evet öyle, ne yazık ki doğru.» dedi. Bundan sonra hiç konuşmadılar.

Pazartesi sabahı Miss Mary Lou'ya ne yapacağımı sordum. O da mazıların etrafını temizlememi söyledi. Sonbaharda oraya hanımeli dikmeyi düşünüyormuş. Öğleye doğru bahçe kapısının açıldığını duydum. Kimin geldiğini görmek için bakınca şerif Griggs ile iki yardımcısının eve doğru yürüdüklerini farkettim. Mazıların ardına sinerek, bahçe kapısının kapandığını ve bir arabanın uzaklaştığını duyana kadar meydana çıkmadım. Aradan sanki bir yıl geçmişti.

Zeb Proudfit'nin kızıl yüzü ile yüksek sesle konuşmasını hatırladım, ağlıyasım geldi. Şimdi anlıyordum o hareketlerin anlamını. Zeb Proudfit kadıncağızın peşindeyse, bütün şehir peşinde demektir. Dedim ya o en önde yaygarayla koşan tazıydı.

Ve daima önde kaldı. Ertesi günü yemekte Yargıç Tolliver, «Savcı kefaletle tahliye etmemi istemedi,» dedi.

Miss Mollie, «Fakat Yargıç Tolliver, diyorlar ki...» diye başladı.

Yargıç cümleyi bitirmesine meydan vermedi bağırıyordu, ilk ve son defa karısına karşı sesini yükselttiğini duyuyordum. «Diyorlar ki! Diyorlarki!.. Onlara kalsa beni de seni de asabilirler! Kan görmek istiyorlar!» Miss Mollie en az benim kadar korkmuştu, bir daha ağzını açmadı.

İşin en fenası Miss Mary Lou'nun, Mr. Staples ve benden başka arkadaşı yoktu. Beni hiç saymamak yerinde olur. Büyükler gibi değil de bir çocuk gibi şaşkın ve korkuluydu. Arka merdivenlere oturarak Mr. Staples'e tekrar tekrar, «Fakat hiç aklım almıyor hiç,» dedi. O da, «Üzülme sevgilim, her şey yoluna girecek diye yatıştırmaya çalıştırdı.

Mahkeme Eylülün ilk haftasında başlayacaktı. Herkesin, sanki seçim gününü bekler gibi o günü iple çektiği belliydi. Miss Mollie bile konuşturabildiği zamanlar Yargıca bundan bahsetmekten kendini alamıyordu. Bir gün, «Avukatı kim, Yargıç Tolliver?» diye sordu.

«Asa Peacock!»

«Aman Allahım nasıl olur. Bu bunaktan başkasını bulamamış mı?»

«Avukat Bob Staples'in amcası, Prens Albert nişanı var ve beyaz yelek giyiyor.»

«Ama kanundan anlamaz ki!»

«Evet anlamaz, fakat avukattan ziyade saygı değer birisini seçmek istemiş olabilirler. Belki de isabet etmişler. Ama yanılmış olabilirler..» Bunları söyleyerek Yargıç ayağa kalktı tatlıyı beklemeden salona geçti.

Bütün bu zaman zarfında, Miss Lou'ya acımam bir yana bir dakika bile bu olayla şu ya da bu şekilde ilgim olduğunu düşünmedim. Dediğim gibi, beyazların adaleti hakkında birşey bilmiyordum. Bildiğim tek şey işlerine hiç burnunu sokmamaktı. Ve hiç kimse beni jürinin bir defa gördükten sonra Miss Mary Loou'yu adam öldürmekten mahkûm edeceğine inandıramazdı. Miss Mary Lou katil ha? Ne anlamsız söz. Üstelik aleyhinde tek bir delilleri yoktu. Yapacağı tek şey olup bitenleri aynen anlatmaktı. Ne denli kötü kişi olursa olsun Zeb Proudfit bile doğruyu söylediğine inanırdı. Aleyhinde delil olmasa bile lehinde delile ihtiyacı olduğunu aklıma bile getirmiyordum.

Meğer öğreneceğim ne çok şey varmış! İlk olarak jürinin ne olduğunu öğrendim. Yargılanmanın başladığını ertesi günü Miss Mollie Yargıca jüri üyelerinin seçilip seçilmediğini sordu. Seçildiğini öğrenince de kimlerin bulunduğunu bilmek istedi. Yargıç, «Her zamanki ayak takımı,» dedi, «çoğu Zeb Proudtif'in avanesi.»

«Peki, Asa Peacock birşey demedi mi?»

«Çok şey diyebilirdi ama demedi, öyle kütük gibi durdu, Zeb Proudfit'in manevralarını alık alık seyretti.» Bir zaman sakin sakin yemeğini yedi sonra, «Bu durumda yargılanmasına bile lüzum yok.» dedi.

Miss Mollie, «Ne demek istiyorsun Yargıç Tolliver?» diye sordu.

«Demek istiyorum ki jüri daha şimdiden kararını vermiş!»

«Delilleri incelemeden mi, demek istiyorsun?»

«Korkarım,» dedi Yargıç ağır ağır, «hiç bir delil bulunmıyacak, biliyorsun ortada tanık yok.» Miss Mollie, Yargıcın artık bu konuda konuşmak istemediğini görmüş olmalı ki, başka birşey söylemedi.

Yargıcın tanık bulunmadığını söylediğinin ertesi günü çok meraklanmış olmalıyım ki, mutbağa girdiğimde annem, «Bu saatte işin ne burada? Daha yemeğe yarım saat var» diye çıkıştı. Çöp tenekesini dökeceğimi ya da buna benzer birşeyler söylemek zorunda kaldım. «Bu gün pek

tuhafsın.» dedi. Daha sonra Yargıçla karısı konuşmaya başladığı zaman kulaklarımı dört açıp dinlediğimi görünce yüzü gerildi, korkuyla baktı.

Yemek odasına konuşarak girdiler. «Bob Staples'i bilirsin,» diye başladı. «Elinden geleni yaptı. Mertçe yalan söyledi fakat pek inandırıcı değildi. Zeb Proudfit biraz üzerine düşünce tamamen bocaladı. Tabanca meselesinde bir dediği bir dediğini tutmuyordu. Hele bir keresinde masasında olduğunu unuttuğunu bile söyledi ve Zeb masanın gözünde olduğundan emin misin, diye sorunca Savcının işi nereye götürmek istediğini farketmedi bile.»

Miss Mollie, «Ben de pek anlamadım, ne demek istiyordu?» diye sordu.

«Ne demek isteyecek, tabancayı Bob'un, Mrs. Mac Donald'a verdiğini ima ediyordu!»

«Ah alçak kadın!»

Yargıç karşısında oturan karısına sert sert bakarak «Sen de mi?» dedi. «Bir kimse hakkında böylesine hüküm vermeni ummazdım. Öteki kadınlar neyse ama sen?.. Nasıl olur da deliller tamam olmadan bir kimseyi mahkûm edersin?»

Miss Mollie ağlamaklı bir sesle, «Ama siz kendiniz söylediniz delil bulamadığını.»

«Ben vurulma anında tanık bulunmadığını söyledim.» Yargıç bir an durduktan sonra devam etti: «Maggie Staples'in ölümünden önce olup bitenler üzerinde tabi pek çok delil var, zaten halkın istediği de bunlar. Bunları ballandıra ballandıra anlattıklarını bir görmeliydin. Bu arada başka çeşit bir delil de var ama onu görmüyorlar, görmek istemiyorlar.»

«Yani nasıl? Ne çeşit delil?» Miss Mollie daha önce söylediklerini tamir etmeye çalışıyordu fakat Yargıcın şu sözü üzerine vaz geçti.

«Kadıncağızın yüzünü görmüyorlar!»

Miss Mollie hiddetle, «Şu karının mı?» diye çıkıştı.

«Evet senin deyişinle o karının. Ben olsam o kelimeyi kullanmazdım. Eğer biraz insanları tanıyorsam o kadın ıepesinden tırnağına kadar hanımefendi!»

«Ama neden Yargıç Tolliver?» Miss Mollie sinirinden tirtir titriyordu.

Yargıç uzun zaman birşey demedi. Yemeğe elini sürmeden gözleri tabağa dikili duruyordu. Kafasını kaldırıp karısına baktı, sadece, «Mollie!» dedi. Miss Mollie'nin bir an yüzü kireç gibi oldu, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Gözlerini kurula-

yıp yalvarır gibi yüzüne bakana kadar Yargıç konuşmadı. «Evet Mollie.» dedi. «Tam bir hanımefendi. Eğer karşısındakini bu kadın soğuk kanlılıkla, ya da denildiği gibi kızgınlıkla vurabilirse, sen de, ben de vurabiliriz. Kanun engel olmasa işte bunu jüriye söylemek isterim. Ama, önce de dediğim gibi kanunla, adalet aynı şey değil. Bana kalsa... ama neye yarar...»

Miss Mollie, «Öyle mahçubum ki.» dedi ve kocasına doğru sendeleyerek yürüdü. Yargıç sandalyesini geri çekti, kollarını hanımın boyuna doladı, öylece odadan çıkıp gittiler.

Onlar gidince annem, «Ben, sen bu iş hakkında birşeyler biliyorsun,» dedi.

«Evet!» dedim.

«Bana bak oğlum, sakın kimseye birşey söyleme, anladın mı hiç kimseye. Şimdi hadi bakayım işine git.»

Hafızamda bunda sonraki iki gün kâbus gibidir. Bir gün Yargıç:

«Zeb, jüriyi tabancanın Bob'un kadına verdiğine inandırıyor.» Sonra başka bir gün, «Zeb kadıncağızı didik didik etti.» dedi. «Asa, o koca bunak kadını tanık yerine oturtunca böyle olacağını biliyordum zaten. Kadına bağırarak boyuna soruyordu: «Mektubu kim getirdi? kim? kim» Bilmediğini söyleyince: «Peki mektup şimdi nerede?» diye sordu. Yırttım diyince tek kelime söylemeden gözlerini yüzüne dikti ve sonra jüriye doğru döndü. Bu herif şeytanın ta kendisi.»

Sonra ikinci günü -bunun ikinci günü olduğunu çok iyi hatırlıyorum, zira dâva hakında dukyduğum son konuşmasıydı bu. Üstelik söyledikleri beni perişan etmiş bırakmıştı-uzun zaman ağzını açmadı ve birden Miss Mollie'ye bakıp alnını kırıştırarak, «Böyece bir şeyin hiç kimse görmeden olup biteceğine aklım kesmiyor. Mektubu alalım, jüri böyle bir mektubun varlığına inanmıyor ama ben inanıyorum. Peki öyleyse mektubu kapının altından kim attı? Yoksa gece yarısı Maggie Staples'mi koydu? Sanırım böyle oldu. İstediği kurbanını vurabileceği yere ayağıyla getirmekti. İzini kapatacak kadarda kurnazdı. Ne rezil kadındı -özür dilerim Mollie, fakat hakikaten rezildi- ve bu adiliği son dakika hariç daima istediği gibi gitmiş. Herkes elinden geldiğince yüzünü görmekten kaçındığı için Mrs. Mac Donald'a hakaret edip tabancayla üzerine yürüyünce etrafta duyacak ya da görecek kimseler yoktu. Başından sonuna kadar bütün vaka boyunca kimsecikler yoktu ortada. Böyle olunca Mrs. Mac Donald ne dese boş. Ortada kin ve kan görmek isteği var. Ve bu ağdan kurtulması imkânsız. Birisi çıkıpta tek bir yerde evet tek bir yerde, ben de şunu gördüm dese...» Sözün burasında birden sustu. Elini yorgun yorgun salladı.

Yemekten sonra, Mahkemeye gideceği sıralarda bahçe kapısına yaklaşarak birşeyler diker gibi yaptım. Tam yanıma gelince, «Yargıç Tolliver, efendim bu gün sizi görmek mümkün mü? diye sordum.

«Tabii Ben,» dedi, «beşe kadar dairedeyim, ne vakit istersen gel.»

«Ama sizi yalnız görmek istiyorum.» dedim.

Şaşırmış gibi baktı, sonra gülerek, «Tabii, olur,» dedi, «yakında Tuskegee'ye gideceksin, sana yardım sözümü unutmadım. Beş gibi gel.»

Ben de en az onun kadar şaşırmıştım. Tuskegee aklımdan çıkmış gitmişti.

Adliyeye gelince civarda bir yığın beyaz durmuş, bağırarak konuşup gülüşüyorlardı. Nasıl gülebiliyorlardı? İlk aklıma bu geldi. Beni görmediler bile. Bu demekti ki bu işte bizlerin hiç bir ilişiği yok. Kendi kendime şimdilik yok dedim ve birden öylesine bir korkuya kapıldım ki ta Yargıcın odasına kadar merdivenleri ikişer ikişer çıktım.

Kapıda durduğumu görür görmez, «Gel bakalım Ben,» dedi, «otur.»

«Kapıyı kapatabilir miyim Yargıç Tolliver efendim?» diye sordum.

«Tabii Ben,» dedi, «hem dışardan gürültü de gelmez. Duyan da bayram yerindeler sanır!» Acı acı güldü.

Karşısına oturunca, «Ey yolculuk ne zaman bakalım?» dedi.

Hemen cevap vermedim. Nasıl başlayacağımı bilemiyordum. Nihayet, «Size Tuskegee için gelmedim Yargıç Tolliver, efendim.» diyebildim. «Sizinle başka birşey konuşmak istiyorum.»

«Peki Ben,» dedi, «nedir söyle bakalım, yoksa bir derdin mi var?»

«Hayır, Yargıç, efendim.» dedim, bu sırada ağzım öylesine kuruydu ki zorla konuşuyordum. «Miss Mary Lou hakkında.» diyebildim.

«Miss Mary Lou'mu? Mrs. Mac Donald demek istiyorsun? Onu tanıdığını bilmiyordum.»

«Evet efendim, yanında çalışırdım.»

«Demek öyle, pekalâ...» Bunu söylerken endişelendiğini farkettim. Masaya parmaklarıyla vurarak bana pek uzun gelen bir süre pencereden dışarı baktı. «Peki Ben, bana söylemek istediğin ne?»

Nihayet nasıl olduysa bilmem anlatmıya başladım. Ara sıra beni durduruyor, sorular soruyor, dediklerimi tekrarlatıyordu. Bütün hikâyeyi anlatmıştım. Bitirince gözleri bir noktada uzun uzun daldı. Sonra, «Ben, mektubu yırttığını söyledin değil mi?» başımla evet deyince gözlerimin içine baktı, bu bakıştan çok önemli birşeyin gelmekte olduğunu farkettim, «mektubu yırttığını söylüyorsun, Ben, peki o parçalar ne oldu?» dedi.

«Süpürene kadar arka verandada kaldı» dedim.

Acele acele, «parçaları ne yaptın?» diye sordu.

«Çöplüğe attım.» dedim. Bunu der demez sanki benden birşeyler dileniyormuş gibi öne doğr ueğildi ve sonra kendini toparlamıya çalışarak,

«Bu parçalar halâ orada mı? Acaba halâ duruyor mu?» diye sordu.

Başımı sallayarak, «Hayır efendim yaktım.» dedim.

Sanki başına bir yumruk vurmuştum. Koltuğuna yığıldı, ağlayacak sanırdınız. En sonunda yarı bana, yarı kendine, «Ah buna nasıl muhtaçtı. Gerçeği söylediğini ispatlıyacak birşeye nasıl da ihtiyacı vardı.» diye mırıldandı.

«Ben ne bilirdim Yargıç Tolliver, efendim.» diye kekeledim.

«Tabii oğlum, tabii bilemezdin. Sana kabahat bulduğum yok. Böyle bir şeyi hiç aklına getirme.» Bunları söylerken zorla gülümsedi. Sonra ayağa kalkarak pencereye gitti uzun uzun dışarıya baktı. Geri gelip oturunca, «Bana ne yapman gerektiğini sormıya geldin, değil mi?» dedi.

«Evet efendim,» dedim, «bunun için geldim.»

«Hiç birşey,» dedi ve benim şaşırdığımı görünce, «hiç birşey,» diye tekrarladı. Birşey söylemek üzereyken beni susturdu. «Tuskegee git ve adam olmaya çalış Ben.» dedi. «Bu meseleyi unut. Unutmasan bile bir tarafa it kalsın. Benim yaşıma gelince bana sen de hak vereceksin. Şimdi hadi bakalım git evine.»

«Yapamam.» dedim.

«Neyi yapamazsın?» Sesi bir kamçı gibi keskindi.

«Başımı alıp giderek Miss Mary Lou'yu yapmadığı birşey için asmalarına gönlüm razı olmaz.»

«Asmayacaklar Ben.» dedi. «Belki müebbet hapse mahkûm olur ama asılmaz, bana inan.»

«Bu da asılmak kadar kötü Yargıç Tolliver efendim.» dedim. «Başkası için değil ama Miss Mary Lou için ikisi de aynı. Hayır efendim. Artık susamam. Çok çalıştım ama yapamam.»

Uzun zaman birşey demedi. Geriye doğru gömülerek hiç birşeye bakmadan düşünüyordu. Sonra birden, «Hayır Ben,» dedi, «seni Mr. Peacock'a gönderip te bana anlattıklarını ona da anlatmana, seni tanık sandalyesine oturtmasına asla müsaade edemem, bunu yaparsam kendimi hiç affetmem.» Benim bir katır gibi inatla baktığımı farketmiş olmalı ki, «Sen iyi bir çocuksun Ben,» dedi ve başımı gene sallayınca öne doğru eğilerek ellerini masanın üzerine koydu acı, kaskatı kesilmiş bir sesle, «hiç bir işe yaramaz, ama hiç.» dedi. «Biliyor musun niye? Çünkü sana inanmıyacaklar. Yalan söylediğini, bu iş için para aldığını sanacaklar. Böyle sanacaklar zira kendilerini buna kandırmak zorundalar. Üstelik asla affetmiyecekler seni. Her görüşte içlerinden, «Söyledikleri doğruydu.» diyecekler ve senden nefret edecekler. Senden nefret edecekler çünkü daha şimdiden kendilerinden tiksinmiye başladılar bile. Bugün bile o küçük sefil vicdanları rahat değil. Bütün suçu sana yükleme fırsatını nimet bilecekler. Hayır Ben, sana inanmıyacaklar.» Durarak benim birşeyler söylememi bekledi ama boğazıma bir şeyler tıkanmıştı. Hıçkıra hıçkıra ağlamıya başladım. O vakit, «Bana söylediklerini, hiç ama hiç kimseye söyleme Ben.» diye tekrarladı.

Tuskegee'ye gitmedim. Hüküm verildikten bir kaç gün sonra babam, «Bir hafta sonra Tuskegee'de olacaksın oğul.» dedi. Sesinde sorar gibi bir hal vardı.

«Vazgeçtim gitmekten baba.» dedim. **(Bitti)**

BİZE GELEN KİTAPLAR

★ **ANADOLU TANRILARI : Yazan: Halikarnas Balıkçısı. İstanbul 1962 Yeditepe Yayınevi. 110 S. resimli. 3 lira. İkinci basım.**

★ **DEMOKRASİ NEDİR? Yazan : Prof. Harold J. Laski. SOSYALİZM NEDİR? Yazan: John Strachey. Derleyen. Neecati Hersek. İstanbul 1962 Evren Yayınları. 56 S. 2 lira. —**

★ **DÜNYADAN KIRK BÜYÜK : Akbank Kültür Yayınları. 45 S.**

★ **KAÇAK BULUŞMA : Faruk Akça'nın şiirleri. İstanbul 1962 Şairin adresi: Çapa Eğitim Enstitüsü. 31 S. 150 kuruş.**

★ **OKUL, EKMEK ve GÜNEŞ : Adnan Çakmakçıoğlu'nun ilkokul hayatbilgisi şiirleri. Ankara 1962. Ankara Neşriyat Bürosu. 32 S. renkli resimli. 150 kuruş.**

★ **ROMEO JULİETTE ve KARANLIKLAR : Çek romanı. Jan Oçenaçek'ten çeviren: Şerif Hulûsi. İstanbul 1962 Hilmi Kitabevi. 148 S. 5 lira.**

★ **SAAT SEKİZİ GEÇ VURDU : Arif Damar'ın şiirleri. İstanbul 1962 isteme yeri. Ataç Kitabevi. 31 S. 2 lira.**

★ **TURHAN 62. Turhan Selçuk'un karikatür albümü. İstanbul 1962 Milliyet gazetesi. 5 lira.**

★ **YARIŞMALI BÜYÜK ŞİİR ANTOLOJİSİ : 1962. Derleyen ve çıkaranlar : Turgut Kural - Ş. Avni Ölez. İstanbul 1962 Ahmed Said Matbaası. 160 S. 5 lira.**

Desen : Sema BİLGİN

ELOĞLU

İstanbul'dan

RASİH GÜRAN

Düzlek, hâfız harcı bir eğitim - öğretimden geçmemiş ressamlarımızdan biri de Rasih Güran; kendi aramış, kendi seçmiş, bir yere kendince varmışlardan. Oktay Rifat'ın Perçemli Sokakını süsleyene değin, eline fırça aldığını bile bilmiyorduk; bundan 15 yıl öncesinin - Faulkner'siz, Kafkasız, Camus'süz, Sartre'sız o kupkuru, bunaltısız dönemin - en gözde romanlarından Gazap Üzümleri'ni türkçeleştirmişti, başarı gücü hep oracıkta sanıyorduk. İki yıl önce yine Şehir Galerisi'nde - ilk sergisini açıverdi. Kırkambar bir sergiydi o; soyutlama değil mi, uydur uydur çiz, boya kabilinden! Resimleri üstüne biraz söyleştiniz miydi, gevrek gevrek gülüyordu Güran; boş vakitlerini değerlendirmişti işte, başka ne erge, ne sav arıyordunuz? Ama, kimi oyalantıların tadı kişinin içine bir kez çöreklenmiye görsün; gitgide dallanıp budaklanıyor, bir öz uğraş oluveriyor usulca. Rasih Güran'ın başına gelen de o görünür kazalardan! Şu iki yılcık içinde, nice ustacıkları imrendiresi bir verim, yapım ortamına ermiş. Gerçi ortaya koduğu işler öyle ahım aşhım, tadılmadık şeyler değil ama; resimde yalınlamanın, kolay benzetilerden kaçınmanın, öyküntülerden medet ummamanın önemini belirtmesi bakımından görülmesi örnekler.

Kimi sanatçı farfaralığıyla, iş güzarlıklarıyla ilgi çeker, zorla izletir kendini; kimi de Rasih Güran gibi kıyı kıyılığı, usluluğu, arı - duru çabasıyla. (Hele Gazap Üzümleri'nin geçenlerde yayınlanan yeni baskısını bir daha gözden geçirip, dilde - deyişteki kimi doğrultmalara bile üşendiğine, başka çevirilere de girişmediğine göre; resim denen şu gâvur uğraş iyice sarmış Güran'ı; kolay gelsin diyelim.)

SEMA BİLGİN

Sema Bilgin, «tuval» den önce seyircinin gözünü boyama kurnazlığını öğrenememiş daha; ne diyeceğini, nasıl diyeceğini öncelikle kestirmeden girişi veriyor işe; sonuç gönlünce olmadı mıydı, belki de yırtıp atıveriyor. (Resimlerini hep kâat üstüne yapmasını buna yoralım hadi; tahtayı, tutkallı, üstübeçli bezi parçalamak ne de olsa zorcana.) Bu toyca ama çoşkun gösterisinden sonra belki de tövbeler tövbesi diyecek, ya da canla başla sarılacak resme, gün günden giderecek rastgeleciliğini, tüm acemiliklerini; adı sık anılır bir gerçek sanatçı oluverecek. Önümüzde beklenesi nice yıllar var ya! - Ablası da bu huydaydı, yıllar yılı tısledi, boğmaya yeltendi öykü yazma isteğini; kendine güvensizlikten çok, uğraşı gözünde büyütmekti bu, bir silginlik türü diyelim. Bir, iki. derken öyküler 12 oldu, birikti; giderek bunları bir kitapta toplamak gereksinmesini bile duydu Leylâ Erbil, işte geçen güz, HALLAÇ yayınlanıverdi.

Sema Bilgin akademiye girseydi, kademisi'ne girememiş «lise mezunu» olmadığından; tutmuş, özel bir sanat okulunun iş odasına gidip - gelmiş epey; buncacık güzellemeyi de yapındırıvermiş o süre içinde. Lise kaçaklarının - daha doğrusu aritmetik, geometri, fizik, kimya kaçaklarının - Akademi'ye üşüşmesinden ötürü alındıydı galiba bu «tedbir» sanki daha sıkı, daha çetin bir giriş sınavı yapılamazmış gibi. Sanki, adlarını seve - saya andığımız Avni Arbaşın, Selim Turan'ın, Ferruh Başağa'nın, Fethi Karakaş'ın, Şadi Çalıkın, İlhan Koman'ın Orhan Peker'in, Turan Erol'un, Neşet Günal'ın G.S.A. tezgâhlarından geçmişlikleri olumsuz bir hoşgörü sonucuymuş gibi. (Bizde kesin bir tanımı yapılması gereken epey kavram var ya; akademi'yi de onların arasına sokuşturuvermeli!)

Sema Bilgin akademiye girseydi, kimin öğrencisi olmayı yeğlerdi, neler öğrenir, neler unuturdu? Bugün yapabildikleriyle o gün yapacakları arasındaki önemli ayrımlar ne olabilirdi? Kestiilmez elbette. Ama, eşik - bilgi diye de bir şey var ki, onu adımlamadan sıçramalar havada koyuyor sanat gönüllüsünü.

Haşmet Akal anlatırdı; Bedri Rahmi bir ara hoca'sı olmuş; elifi elifine 6 ay alçı kabartma bir haşhaş

Sanatçılar

yaprağını çizdirmiş rahmetliye. Ama şimdi düşünürsek Haşmetin resimle rini ayakta tutan nedeni; desen bilgisi, ustalığı der çıakrız işin işinden. Ya o haşhaş yaprağını çizmekten de bıkıverseydi?

Diyeceğim, Bn. Bilgin de tertemiz duyarlığını, usundan çok yüre ğine yaslanmalarını kimi bilgilerle gölgülerle deneylerle biçim'emiye, daha doğrusu somutlamaya özeniver se; etkilerine, sonuçlarına bakıp, taş çatlasa dönemez bu sevdadan!

İlk insanlar çiğ çiğ yemiş ama, bizimkiler pişiriyorlar, eti, ama ısgarada, ama tavada.

KAİNAT BARKAN

Kâinat Barkan'ın resimlerindeki genel tutumu şöyle de özetlesek olur: Alabildiğine soyutçu çevrelerimizde henüz modalaşmamış mono - eromisme'e inat, Türkçe bir poli - eromisme gösterisi!

Rasih Güran'lardan değil Bn. Barkan, mektep - medrese görmüş, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmiş bıldır; üstelik de bu ikinci sergisi. (İlkini ben göremedim; Fahir Aksoy'un bir eleştirisinden ansıdığıma göre, «ham bir duygunluğu» yansıtan resimlere eli yatıyormuş o kez.) Şimdiyse, yapıtlarını tek tek tanımlamıya, değerlendirmeye kalkışmak, sabahı ederiz; öylesine çok yönlü, öylesine «mükrim» bir sanatçı ki. En doğasalın yanıbaşına en biçimsiz'i yakıştırmakta hiç mi hiç sakınca görmüyor bu yüzden; n'işlersem işleyim, tablolarımda hep ben varım! diyen kestirmecilerden yani. Öz'cü mü? biçim'ci mi? ikisi'ci mi? o da pek belirlenmediğine göre; Bn. Berkan'a 3 yol ağzında kalakamış bir garip yolcu demek en uygunu. Ürkek, güvensiz. İlle de birşeylere benzetecek o kendince sarıyı, öpöz moruna bir denizimsilik, çiçeğimsilik yamıyacak ki, dumanı doğru çıksın! Yani seyirciyi yormak baş kaygısı. İlle de yersiz - yurtsuz çizikler sokuşturacak araya, kendi sözünü kendi kesecek sık sık. Olağan bir sonuç bu; sordum, öğretmeni Zeki Faik İzer'miş. Hani şu 1940 — 50 yıllarının Güzel Sanatlar Akademisinde - gerçekte var olmıyan - Fotoğraf Atölyeleri şefi Demokrat dönem gelir gelmez de G.S.A. müdürü. Şimdi de o barınakta resim profesörü. Bn. Barkan'ın ustasının beceriklilliği buncacık değil elbette; Guggenheim Armağı'nda, Sultanahmet Camisi adlı non - figüratifiyle Türkiye adına o ödüllendi; YENİDAL ressamlar topluluğunun resimlerindeki zararlı düşünleri, bildirileri o bulup çıkarıverdi! (Savcıyla yargıçın da bu fetvayı kazara ciddiye alsalardı, vay'dı o yedi kişinin başına gelenlere.) Diyeceğim, Kâinat Barkan'ın tablolarındaki o kargaşalık, o gösteriş tutkusu o hava - cıva'cılık salt kendi hüneri değil.

Kâinat BARKAN

Merak bu ya, bir ara sormadan edemedim:

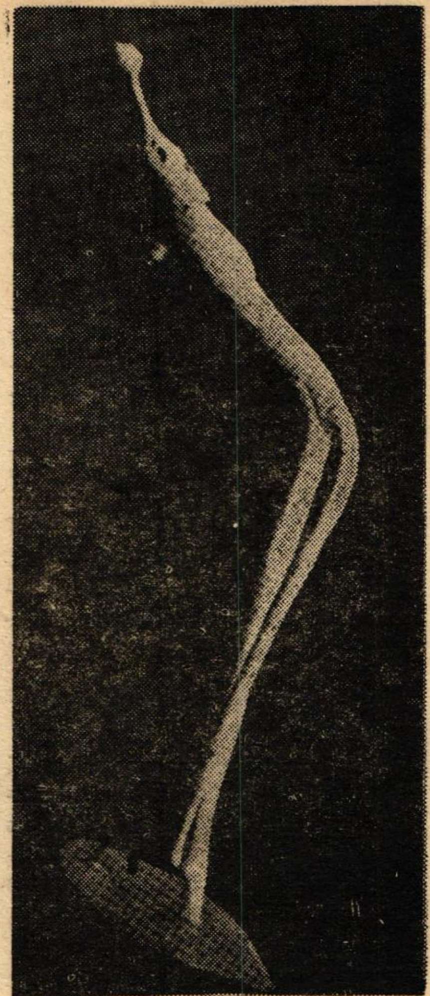
— Şimdiki tutumunuzda ustalaşmıya mı niyetisiniz, yoksa yeni deneyler çekiyor mu canınız?

Hazırcevap kişilerden Bn. Barkan, deyiverdi ki:

— Sanat yolunu bitirebilmek için bir ömrün kâfi gelmiyeceğini herkes gibi siz de bilirsiniz. Ben de inşallah ara yollara sapmadan, ana yolu tez bir zamanda bulurum.

Ne denir? İnşallah denir tabii.

Heykel kavramının iri - kıyım çağrışımları var ya; bir **biblo** sergisi açsanız bile, ille de HEYKEL SERGİSİ diye bir yafta asacaksınız kapı ağzına ki uğrayanlar daha bir alıcı, daha bir saygılı gözle baksınlar hünerlerinize!

Figür : M. Rasim ÖRNEK

Bay Örnek de öyle yapmış zaten; tanrı yapısı figür'e yatkın dalları, budakları yonta yonta inceltmiş, bir güzel cilâlamış da, yani heykelleştiriverrmiş. Sabrına ekli verimliliği, titizliği gerçekten övgüye değer.

Bizde bu yola baş koyanlar, resim gönüllülerinin yanında devede kulak.. Gereç, araç özellikleri, işodası zorunluluğu, geleneksiziğin doğurduğu sapalıklar -haklı olarak- gözünde büyüyor yeltenenlerin; tez günde palamarı çözüveriyorlar. Direnenler de, -diyelim Kuzgun Acar, Şadi Çalık, İlhan Koman- ancak Batı'larda söz konusu oldular mıydı azıcık ilgimizi çekiyorlar; öbürlerine, Cumhuriyet meydanlarına **Atatürk büstü** siparişi koparan becerikli işçiler gözüyle bakıp, geçi geçiveriyoruz. Yani açıkçası, heykele, heykelciye tâ dededen sırtı dönük bir toplumuz biz; bunca süre içinde de anlamını, gereğini, değerini usumuz kesmedi hâlâ..

Bay Örnek de neylesin bu gurbet illerde, tutmuş, koskoca Giacometti'yi küçülte küçülte kendince yapılara sığdırıvermiş. **«Heykel bütün sanatların belki de en kaba-sabası, ama en dayanıklısıdır..»** demiş ya bu alandaki çağ ustalarından Despieau; bırakın kaba-sabalığı, bay Örnek'in çıtkırıldım yapıtlarının yanıbaşında şöyle bir hızlıca öksürmekten bile çekiniyorsunuz; aman, bir yerlerine birşey oluvermesin diye... **ELOĞLU**

KONYA MÜZESİNE BAĞIŞ

Tanınmış yazar Abdülbaki Gölpınarlı, basma ve yazma 1200 ciltlik kitaplığı ile özel arşivini Konya müzesine bağışlamıştır.

GENÇ SİNEMA ELEŞTİRİCİSİ ARMAGANI

1961 in Genç Sinema Eleştirici si Armağanı dağıtılmıştır. Armağan, Fransız filmleri için jacgues Demy'nin «Lola» sına, yabancı filmler için de joseph Losey'in «Suçlularına verilmiştir.

FRANSADA YENİ BİR ŞİİR ARMAGANI

Fransız yazarı jean - Pierre Rosnay tarafından yeni bir şiiı armağanı kurulmuştur. Servetini bu işe vermek isteyen Paul Ricare saye sinde kurulan bu armağan «Mayıs ayı armağanı» adını alacak ve 15 Mayısta Bender adasında verilecek tir. Armağanın tutarı 1000 yeni franktır. jürinin değerlendireceği eser 500000 nüsha olarak basılacaktır. Kazanan şaire ayrıca Cote d'azur'de bir ay tatil yapma imkânı sağlanacaktır. Jüriyi, Louise de Vilmorin, Claudine Chonez, jean Vilar, Philipçe Soupault, Paul Gilson, Georges - Emmanuel Clancier, Pierre Caminede, Yves Berger, Jean - Pierre Rosnay ve Jean Tardieu teşkil etmektedir.

MANOLA BIANCANI RESİM SERGİSİ

Genç İtalyan ressamlarından Manila Bıancanı, 17 Şubat 1962 Cumar tesi günü, Hachette kitabevi salonunda bir resim sergisi açmıştır.

MAKBER ARAPÇAYA ÇEVRİLİYOR

Shakespeare'in bütün eserleri Arapçaya çevrilecektir. Arap Birliği tarafından hazırlanan projeye tanınmış Mısırlı yazar Taha Hüseyin tarafından başlanmıştır.

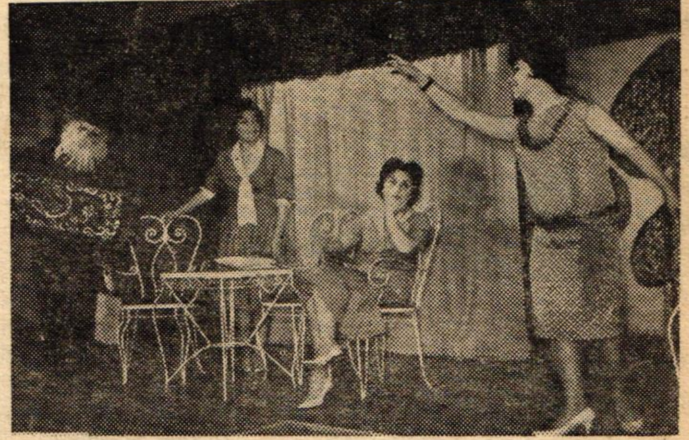
Ayrıca Avrupa Edebiyatı klasiklerinin de Arapçaya çevrilmesi için hazırlıklara başlanmıştır. Bu arada Abdülhak Hamit'in Makber'i de Arapçaya çevrilecektir.

TÜRKİYE'DE İLK AMATÖR ORKESTRA

Türkiye'de ilk defa amatör koroyu kuran Hulusi Öktem'in en büyü ideali, bir de Amatör orkestra kurmaktı. T.M.T.F. Müzik Komisyonu bu ideali gerçekleştirmiş bulunuyor. Şefleri Nedim V. Otyam idaresinde çalışmalarına başlayan ilk amatör koro ve eorkestra, bir Doğu'ya yardım konseri düzenlemiştir. Konser, 11.2. 1962 Pazar günü saat 21 de Gölcük Fabrikasının salonunda; 12.2.1962 Pazartesi günü saat 21 de İzmit Seka salonunda verilmiştir. Konser ilgiyle izlenmiş ve çok alkışlanmıştır. Program : Haydn, Mozart, Schubert, Sshaikowsky, Ulvi Cemal Erkin Nedim Otyam, Hulusi Öktem'in eserlerinden düzenlenmiş, ayrıca Folklor gurubu da türküler söylemiştir.

FRANSADA YENİ HİKAYE ARMAGANINI GEORGES ARNAUD KAZANDI

Fransa'da 1961 hikâye armağanı nı «La Plus Grande Pente» (En Büyük İniş) adlı eseri ile Geeorges Arnaud kazanmıştır.

Değerli sanatçı Ulvi Uraz, İstanbul'da SİTE TİYATROSU'nda temsillerine başarıyla devam etmektedir. Yukarıda Gönül Avcısı'nda Ulvi Uraz, Âliye Rona, Altan Karındaş ve Tolga Tiğin görülmektedir.

DE GAULLE'Ü KONU ALAN OYUN

Fransada günün konusu olan edebi olaylardan biri de, sembolik olarak general de Gaulle'ü canlandıran bir oyundur. Jean - Pierre Giraudounun bu yeni oyunu «Bir Hükümdar» adını taşımakta ve general de Gaulle'ün siyasi hayatını, üslubunu, düşünüş tarzını, ve emellerini yansıtmaktadır. Eserde, hükümdar, bugün Cezayir konusunda olduğu gibi, Doğu eyaletinin kaybı tehlikesiyle karşı karşıya bulunmakta, ordunun tepkisi komplo tertibi, oğlunun intiharı gibi olaylarla karşılaşmaktadır. Yazar oyununun Fransada oynanacağından şüphelidir. Elysee sarayında oyununun okunup okunmadığını merak eden bir gazeteciye yazar şöyle cevap vermiştir. «Bilmiyorum. Fakat General de Gaulle'e eserimin bir nüshasını gönderdim. Üzerindeki ithaf da şuydu: Cumhurbaşkanına, General De Gaulle'ün anısına hüzünlü saygılarımla!»

İTALYAN SİNEMACILIGINDA YENİ EDEBİYAT

Son zamanlarda İtalyan sinemacılığında en yeni edebiyat eserlerine düşkünlük artmıştır. Örneğin, tanınmış İtalyan romancısı Alberto Moravia'nın «Küçümseme» adlı eserini Ugo Tagnazzi, Jean - Godard ile beyaz perdeye aktaıacaktır.

YENİ DİZİ 8. CİLT, SAYI 1 - 12 DE BULUNAN ŞİİR, ÖYKÜ VE YAZILAR

ŞİİR

Şairin Adı	Sayı	Ay		Şiirin Adı
Adnan Ardağı	11	Şubat	- 962	Yokluğunda şölenli deniz çiçekleri
Ahmet Altümsek	4	Temmuz	- 961	Gece Onikinden Sonra
	8	Kasım	- 961	Atatürk Başöğretmen
Ahmet Oktay	1	Nisan	- 961	Demi İşte
	5	Ağustos	- 961	Sırada
Ali Püsküllüoğlu	2	Mayıs	- 961	Kedi
Attilâ Büyüktuncay	9	Aralık	- 961	Sone
Babür	3	Haziran	- 961	Başlam
Beşir Diriko	3	Haziran	- 961	Savaş Kırığı
Can Yücel	6	Eylül	- 961	Yunu
Ceyhun Can	7	Ekim	- 961	Sezin
Edip Cansever	9	Aralık	- 961	Bedevi
Egemen Berköz	2	Mayıs	- 961	Biçimlenmek
	7	Ekim	- 961	Bilinçaltı
	12	Mart	- 962	Belki Yaşamak
Emin Ersoy	2	Mayıs	- 961	Aşk Olsun
Ergin Günçe	1	Nisan	- 961	Genç Ölmek
	3	Haziran	- 961	Yangın Çiçeği
Fethi Giray	7	Ekim	- 961	Bu Kubbede Kalan
Halil Kocagöz	9	Aralık	- 961	Sıvatlarda
Halûk Aker	12	Mart	- 962	Hamalın Günlüğünden
Halûk Şevket	4	Temmuz	- 961	Yakın Zaman
	8	Kasım	- 961	Yoğun
	10	Ocak	- 962	Bir Ucunda Şehrin
	12	Mart	- 962	Benim yabancımdır O
Halil Mete	2	Mayıs	- 961	Çok Zamandır
	6	Eylül	- 961	Az Gün
Hasan Hüseyin	4	Temmuz	- 961	Cezayiruna
	6	Eylül	- 961	Dil Yorgunu
	10	Ocak	- 962	Fettah
	11	Şubat	- 962	Akşam Delisi
İbrahim Gönen	3	Haziran	- 961	Kapıdaki Sıcak
	5	Ağustos	- 961	Pazartesi Kuleleri
İlhan Berk	9	Aralık	- 961	1. Balad
Kutlu Türkây	10	Ocak	- 962	Akşam Şarkısı
Mehmet Bacaksızlar	4	Temmuz	- 961	Eğitir
Metin Eloğlu	5	Ağustos	- 961	Telve
	12	Mart	- 962	İşleme
Mutlu Aydın	1	Nisan	- 961	1001 Gece
	7	Ekim	- 961	Yokluktan Önce Mısır
Necati Cumalı	6	Eylül	- 961	Langston Hughes'ten dört şiir
Nihat Ziyalan	8	Kasım	- 961	Şaka Şuka
Nurettin Yerdelen	1	Nisan	- 961	Yakın

Şairin Adı	Sayı	Ay		Şiirin Adı
Nurer Uğurlu	8	Kasım	- 961	Ağıt
	10	Ocak	- 962	Ölü Balad
Ömer Timaş	3	Haziran	- 961	Yansıması Mağaranın
Öndeı Gürcan	12	Mart	- 962	Ne İyi Ağıttım Size
Özdemir Asaf	7	Ekim	- 961	İlk
	7	Ekim	- 961	Kara
Özdemir İnce	2	Mayıs	- 961	Alycone 8
	3	Haziran	- 961	Alycone
	5	Ağustos	- 961	Arselik Çelik
Özkan Mert	10	Ocak	- 962	Ya Sonra Askerler Krallar Hızlı ve Çabuk
Raymon Queneau (T. Gedik - Ü. Tamer)	3	Haziran	- 961	
Sabahattin Batur	1	Nisan	- 961	Sürek Avı
Sabri Varlık Berköz	7	Ekim	- 961	Gece Gibi Birşey Var
S. Kudret Aksal	5	Ağustos	- 961	Haziranla
Suat Taşer	9	Aralık	- 961	Hayret Beyin Marifetleri
	10	Ocak	- 962	Hayret Bey Uyanıyor
	12	Mart	- 962	Hayret Beyin Ateşi Var
Stephen Spender (Can Yücel)	1	Nisan	- 961	Yürüyen Delikanlılar
Turgut Uyar	1	Nisan	- 961	Ay Ölür Yılgınlıktan
	6	Eylül	- 961	Övgü, Ölüye
	11	Şubat	- 962	Ahd-i Atik: Leviviler
Uğur Külekcioğlu	2	Mayıs	- 961	Çoşku
Uğur Önal	9	Aralık	- 961	Şey
Volkan Vural	3	Haziran	- 961	Eski Kadın
	8	Kasım	- 961	Yorgunun Biri
Yezdan	1	Nisan	- 961	13 On Üç 13
	7	Ekim	- 961	Gelecektir Geç de Olsa Bir Gün
Yılmaz Gruda	6	Eylül	- 961	Hipotenuis
Zihni Hazinedaroğlu	4	Temmuz	- 961	Şiir
	6	Eylül	- 961	
	8	Kasım	- 961	Şiir

ÖYKÜ

Alâaddin Bilgi (Richart Wright)	4	Temmuz	- 961	Nehir Kıyısında
	5	Ağustos	- 961	... Aynı öykünün devamı

Öykücünün Adı	Sayı	Ay	Öykünün Adı
(John Andrew Rice'dan)	11	Şubat - 962	Ancak Bu Kadar Adalet Koparabilirsin
Alâaddin Bilgi	12	Mart - 962	Aynı Öykünün Devamı
Benal Demirel	2	Haziran - 961	Fasulyadan Başlamak
	7	Ekim - 961	Mandalar Kralının Mutlu Kayıtsız Bahçesi
	7	Ekim - 961	Veronika İle Sıcak Bir Yaz Günü
	8	Kasım - 961	Saturnalia
	10	Ocak - 962	Karısı Masası Penceresi Metresi
	11	Şubat - 962	Nurdan'ın Açık Saçık Elbisesi
Cemalettin Aykın	4	Temmuz - 961	Dönüş
Fürüzan T. Selçuk	2	Mayıs - 961	Kırkikindili Öykü
	10	Ocak - 962	Geçmişlerden Biri
Gültekin Kayaalp (K. Mansfielt'ten)	1	Nisan - 961	Resimler
Güner Ener	2	Mayıs - 961	İyimisiniz
	9	Aralık - 961	Elgin
Fikret Ürgüp	5	Ağustos - 961	Lodos Hikâyeleri
Hüseyin Korkmazgil	1	Nisan - 961	Kanunen Yasaktır
N. Menemencioğlu (S. Spender'den)	5	Ağustos - 961	Temiz Aydınlık Bir Yer
Nevin İşlek	3	Haziran - 961	Cengiz Görürse Yaşamam
	7	Ekim - 961	Mektuptaki Teyze
	9	Aralık - 961	Kırmızı Şapkalı Adam
Nezihe Meriç	1	Nisan - 961	Giderek Daha Güçlü
Oktay Akbal	12	Mart - 962	Yalnızlık Bana Yasak
Orhan Duru	7	Ekim - 961	Noter'de
	8	Kasım - 961	Deniz Kıyısında

DENEME

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Prof. Bahri Savcı	3	Haziran - 961	Demokrasimizin Başarı ve Yenilgi İhtimalleri
	4	Temmuz - 961	Anayasanın Getirdiği İktisadi Müesseselerin Yenileşmesi
	5	Ağustos - 961	Yüzde Otuz Dokuza Rağmen Anayasaya Güven
	7	Ekim - 961	Aydınların Önderlik Çağı
	11	Ocak - 962	Biçim Demokrasisinden İçerik Demokrasisine
İlhan Tarus	1	Nisan - 961	Alışılmamış
M. Cevdet Anday	10	Ocak - 962	Güzellik Yaratılmaz
Prof. Nusret Hızır	3	Haziran - 961	2. inci Dünya Savaşından Sonra Felsefenin Genel Durumu Üzerine Notlar
	4	Temmuz - 961	... Aynı Yazının Devamı
	7	Ekim - 961	Existentialisme Bir Felsefe Midir?
	10	Ocak - 962	... Aynı Yazının Devamı
	11	Şubat - 962	... Aynı Yazının Devamı
	12	Mart - 962	Gabriel Marcel
Sami N. Özerdim	1	Nisan - 961	Hasan Ali Yücel
	1	Nisan - 961	Yücel'den Anılar
	2	Mayıs - 961	Kara Kuvvet
S. Eyüboğlu	2	Mayıs - 961	Yıldızlı Bir Türküler Gecesi

ELEŞTİRME

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Fethi Naci	1	Nisan - 961	Tipik Bir Tepki
	2	Mayıs - 961	Çorak Ülke
	3	Haziran - 961	Çalışmak Her Vatandaşın Hakkı ve Görevidir
	7	Ekim - 961	Dostluk Üstüne
	9	Aralık - 961	Yeter mi
Gürkân Aylan	12	Mart - 962	Hiroşima Mon Amour
Hüseyin Çöntürk	10	Ocak - 962	Ömrü Uzayan Adam
Nermin Menemencioğlu	12	Mart - 962	Marıenbad Dolaylarında
Rauf Mutluay	6	Eylül - 961	Hemingway'de Ölüm
	7	Ekim - 961	Ahmet Celâl
	8	Kasım - 961	Ahmet Cemil
Sezer Tansağ	2	Mayıs - 961	Hattat ve Hat Düzeni İncelemesine Giriş Denemesi
	3	Haziran - 961	Son Resim Olayları
Veysel Öngören	1	Nisan - 961	«Çağının Şairi»
	2	Mayıs - 961	Kapıları İndirgemek
	4	Temmuz - 961	Sokakta Kuşak
	5	Ağustos - 961	Zor Geçit
	8	Kasım - 961	Aykırı
	10	Ocak - 962	Andaç

TİYATRO

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Dergi	1	Nisan - 961	Tiyatromuzda Yenilik. Meydan Sahnesi
Cevdet Kudret	3	Haziran - 961	Perdeler Kapandı
	3	Haziran - 961	Leonse ile Lena
	8	Kasım - 961	Perdeler Açıldı
	8	Kasım - 961	Seksen Beşe Doğru
	9	Aralık - 961	Ş. Holmes Katil Peşinde
	11	Şubat - 962	Meydan Sahnesinde İki Oyun
	12	Mart - 962	Madalyonun İki Yüzü
Suat Taşer (David Magarshach)	11	Şubat - 962	Sahne Ahlâkı
Suat Taşer (Athene Seyler)	12	Mart - 962	Komedi Sanatı

MÜZİK

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Faruk Güvenç	9	Aralık - 961	Devlet Konser Salonu Açıldı
Filiz Bossen	11	Şubat - 962	İyi Bir Konser Bir Çok Nenlere Bağlıdır
Vedat N. Tör	2	Mayıs - 961	Sanat Tarihinde Anlatılacak Gece
Veysel Arseven	10	Ocak - 962	İstiklâl Marşı Değişmeli mi?

RESİM

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Fahir Aksoy	8	Kasım - 961	Batıdan Gelenler
	9	Aralık - 961	Apayrı Bitişikler
	9	Aralık - 961	Siyah Kalemciler
	10	Ocak - 962	Üçü
	11	Şubat - 962	İki Sanatçımız
Fürüzan Selçuk	2	Mayıs - 961	Utrillo'dan Gromair'e
Eloğlu	10	Ocak - 962	İstanbul'dan
	11	Şubat - 962	İstanbul'dan
	12	Mart - 962	İstanbul'dan
Salih Urallı	4	Temmuz - 961	İki Dahi Sanat Sahtecisi
	6	Eylül - 961	İki Dahi Sanat Sahtecisi

KONUŞMA

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Hikmet Erhan	12	Mart - 962	Konuşma : Dergi
M. Cevdet Anday	6	Eylül - 961	Konuşan : F. Naci
Salâh Birsel	7	Ekim - 961	Konuşan : Dergi
Ulvi Uraz	7	Ekim - 961	Konuşan : Dergi

YAZAR TANITMA

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Dergi	11	Şubat - 962	Mısırkalyoniğne
Fürüzan Selçuk	1	Nisan - 961	A. Gide'in Kişiliği
Orhan Duru (Philippe Soupault)	5	Ağustos - 961	Hemingway'in Portresi
	9	Aralık - 961	İvo Andriç
(Jean Cocteau'dan)	9	Aralık - 961	Picasso İçin Resim Bir Yaşama Tarzıdır
	10	Ocak - 962	Ecinniler'in Defterinden Parçalar
(A. R. Grillet'den)	10	Ocak - 962	Kötü Yön
N. Menemencioğlu	6	Eylûl - 961	Kılımanjaro ve Türkiye
İsa Coşkuner	9	Aralık - 961	Turan Taner'in ardından

ÇEŞİTLİ

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Dergi	9	Kasım - 961	Atatürk Yolumuza Işık Tutuyor
	9	Aralık - 961	Yazarın Çilesi
	10	Ocak - 962	Basında Yankımız : DURU GÖL
	12	Mart - 962	Bir Öç Dâvası
Ahmed Evintan	11	Şubat - 962	Sondeyiş
Bülent Ecevit	6	Eylül - 961	Atatürk'ün Vakfına Dokunulamaz
Cevdet Kudret	10	Ocak - 962	Devlet Tiyatrosu Yeni Oyunlarını Takdim Eder
Erdal Öz	7	Ekim - 961	Yeni Yağmurlar Geliyor
Hilmi Özgen	8	Kasım - 961	Curcuna
İki Okuyucu	2	Mayıs - 961	Dost Dergisine
M. Cevdet Anday	12	Mart - 962	Uzun Şiir Kısa Şiir
Metin Eloğlu	2	Mayıs - 961	Tiryakilik
Nadir Nadi	3	Haziran - 961	Yarın İçin En Büyük Güvenimiz
Nezihe Meriç	3	Haziran - 961	Kınalı'da Bir Eşek Anırıyordu
Nil Etemoğlu	9	Aralık - 961	Güzle Gelenler
Necati Cumalı	6	Eylül - 961	Yenilik Adına
Salim Şengil	2	Mayıs - 961	Bolshov Balesi Ankara'da
Sami N. Özerdim	5	Ağustos - 961	Kitap Saatinde On Bir Yıl
Samim Kocagöz	3		Dirliğimiz Düzenliğimiz
	9	Aralık - 961	Gençlik Gençliktir
Tarık Dursun K.	8	Kasım - 961	Nasıl da Eskiyorlar
Orhan Kemal	2	Mayıs - 961	Dünden Bugüne Eğlenceli Yazılar
Oğuz Tansel	2	Mayıs - 961	Kitap Tanıtma : Horozdan Korkan Oğlan
Özdemir Asaf	3	Mayıs - 961	Yuvarlağın Köşeleri

GEÇEN AYIN İÇİNDEN : Her ay.
SANAT SANATCILAR : Her ay.
DOST'TAN MEKTUP : 1, 3, 5, 9, 10, 11 Sayılarda.
DERGİLERİN GETİRDİĞİ (Fethi Naci) : 1, 2, 8, 9, Sayılar.

DOST YAYINLARI

ROMAN:

1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, Atillâ İlhan (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*) 200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K 200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener 250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*) 150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*) 100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli) 400
10 — Kiralık Oda, Georges Simenon 200
11 — Sanık, Alexender Weisberg 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon 300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atillâ İlhan 300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal ... 400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) . 600
17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda 400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal 500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado 600

HİKÂYE:

21 — Duru Göl, İlhan Tarus 500

1 — Karınca Yuvası, İlhan Tarus (*) 125
2 — Dost, Vüs'at O. Bener (*) 125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif 100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan 200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal 150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer 100
9 — Yaşamasız, Vüs'at O. Bener 200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı) ....
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ... 100

Şiir:

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal 100
3 — Sisler Bulvarı, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer 100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu 100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal 100
7 — Cümbüşcübaşı, Ercümend Uçarı 100
8 — Yağmur Kaçağı, Atillâ İlhan 200
9 — Köroğlu, İlhan Berk 200
10 — Hacıvatın Karısı, Salâh Birsel 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak 200
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel 400
14 — İki Dal, Celâl Vardar 100
15 — Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz 200
16 — Duvar, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu 200

TİYATRO:

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten 100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer 100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley 150
6 — Korku, Orhan Asena 100

GEZİ:

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk 100
2 — Abbas Yolcu, Atillâ İlhan 400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam 200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam 250

DENEME — FIKRA:

1 — Söz Arasında, Ataç 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, Haldun Taner 300

BALE:

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And 500

MİMARLIK:

1 — İnsana Dönüş, — F. Ll. Wright — Şevki Vanlı 1000

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLARI DİZİSİ:

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*) 100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoğlu 100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca 100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın 100
5 — Öksözoğlan, İlhan Dumanoğlu 100
6 — Nalıncı Padişah, İlhan Dumanoğlu 100

Çıkacaklar:

7 — Altın Top, İlhan Dumanoğlu 100
8 — Gümüş Şehir, İlhan Dumanoğlu 100
9 — Keloğlan, İlhan Dumanoğlu 100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim 100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
3 — Arap Abdül Kardeş 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1—2 Ciltleri birarada 18 lira

(*) İşaretliler tükenmiştir.

Güvenle çocuklarınıza verebileceğiniz 4 güzel kitap :

1 — Küçük İspanyol Kızı Maria
2 — Arap Abdül Kardeş
3 — Çing Ling ile Ting Ling
4 — Meksikalı Kardeşler

Kapak ve içi beş renkli, beyaz kartona basılı, büyük boyda 12 sayfa, her kitap :

125 Kuruştur.

İşte size büyük ve küçüklerin aynı ölçüde zevk alacağı 5 kitap :

1 — Cimri ile Cömert
2 — Talih Kuşu
3 — Kahkaha Sultan
4 — öksüzoğlan
5 — Nalıncı Padişah

MASALLAR dizimizden çıkan bu güzel kitaplar 64 sayfa, kapakları üç renkli, beyaz kartona basılı, her kitap;

1 liradır.